

MERIROSVOUS, MERITERRORISMI JA KANSAINVÄLINEN OIKEUS

KARI T. TAKAMAA

KIRJOITTAJA ON OTL JA TOIMII MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULUSSA OIKEUDELLISTA SEKTORIA JOHTAVANA, OPERATIIVISENA LAKIMIEHENÄ SEKÄ VIERAILEVANA LUENNOITSIJANA TAMPEREEN JA HELSINGIN YLIOPISTOISSA.

04.10.2009: 1900 UTC: Posn: 01:47.2S – 056:07.1E, 680nm east of Mogadishu, Somalia. Two unlit boats with pirates chased from astern and fired upon a vehicles carrier underway. Master increased speed, carried out evasive manoeuvres, started fire pump and switched on all deck lights. Master reported to coalition forces, increased speed, headed into the wind and sea and activated the SSAS alarm. After about 10 minutes the pirate boats fell behind and the ship moved away. No injuries to crew members.”
 –Live Piracy Report, 2009/308, IMB Piracy Reporting Centre, http://www.icc-ccs.org/index.php?option=com_fabrik&c=form&view=details&Itemid=82&fabrik=48&rowid=314&tableid=70&fabrik_cursor=0&fabrik_total=0

1. Taustaksi

Nykyinen kansainvälinen oikeus tunnustaa selkeästi vain kahden rikollisen teon osalta auto-maattisesti maailmanlaajuisen tuomiovallan (*universal crimes*). Nämä teot ovat merirosvous ja orjakauppa.¹ Näiden tekojen osalta jokainen kansainvälisen valtioyhteisön valtio voi olla asiassa toimivaltainen toimimaan, näin halutessaan, vaikka tämä toiminta ei olisi vaarantanut sen valtiointressejä. Merirosvous ei missään historian vaiheessa ole kadonnut ilmiönä, mutta se pitkään oli marginalisoitunut yleisissä käsityksissä menneiden vuosisatojen toiminnaksi ja lähinnä viihdeteollisuuden kuuluvaksi ilmiöksi.² Tosiasiassa merirosvoudeksi laajassa mielessä katsottavissa oleva toiminta on muodossa tai toisessa jatkunut, oli sitten kyse ryöstörikoksista

¹ Muistakin rikoksista on välillä tietoisissa esitetty vastaavia näkemyksiä, mutta nämä ovat kuitenkin rakentuneet valtiosopimuksiin perustuville artikloille. Sen sijaan erityisesti merirosvoustekojen osalta rangaistavuuden synty perusta on selkeän kansainvälistapaoikeudellinen ja nämä säännöt on vasta varsin myöhään tapaoikeudellisen oikeussäännön muodostumisen jälkeen kodifioitu osin myös valtiosopimuksiin.

² Ks. merirosvoudetta ilmiönä käsittelevästä runsaasta kirjallisuudesta yleisesti, esim. Philippe Gasse, *The History of Piracy*, London, New York & Toronto 1933; Nigel Cawthorne, *A History of Pirates. Blood And Thunder on The High Seas*, London 2003; Peter Earle, *The Pirate Wars*, London 2003; Heinz Neukirchen, *Piraten, Seeraubaufallen Meeren*, Berlin 1976; John K. Vasdravellis, *Klephts Armatoles And Pirated in Macedonia during the Rule of The Turks (1627–1821)*, Thessaloniki 1975; Jan Rogoziński, *Pirates! An A-Z Encyclopedia*, New York 1995; Juha Ruusuvoori, *Itämeren meriros-vot*, Helsinki 2004. Ks. m. hiljattain ilmestynyttä teosta Juha-Antero Puistola, Tom Hanén, Tommy Jeppsson, Joonas Sipilä, Kari T. Takamaa & Kaarle Wikström, *Merirosvous ja merellinen terrorismi*, Maanpuolustuskorkeakoulu, strategian laitos, Helsinki 2010, s. 1–6. Tässä teoksessa myös mainit-tujen kaapparien toiminta kiellettiin kansainvälisesti vuonna 1856 laaditulla Pariisin julistuksella Declaration Respecting Maritime Law, 1856 Paris, 1 *American Journal of International Law* (1907), *Supplement*, s. 89–90, mikä kielto myös vahvistettiin uudelleen Haagin 1907 rauhankonferens-

tai vakuutuspetoksista.³ Toiminta, kuten myös edelleen esiintyvän orjakaupan ilmenemismuodot, on myös usein siirtynyt kansainvälisessä tietoisuudessa marginaaliin mm. sen tähden, että kohteina ovat olleet pakolaiset tai kuljetukset, joiden taustalla olevien intressien suojele ei ole noussut kunnolla kansainvälisen huomion kohteeksi. Kun tähän toimintaan on alkanut jälleen enenevässä määrin liittyä kauppamerenkulku ja toiminta on alkanut systematisoitua sekä siihen on liittynyt lunnasvaatimuksia, asian suhteen on palattu tilanteeseen, jossa toiminnan heijastusvaikutukset ylittävät valtiointresseihin vaikuttamisen rajan niin, että valtiot ovat katsoneet tilanteisiin puuttumisen välttämättömäksi. Kyse ei enää ole kymmenistä tai sadoista pakolaisista, jotka eivät pääse perille tai jos pääsevät, niin ilman jo alun perin vähäistä omaisuuttaan, vaan isoista taloudellisista intresseistä, joilla on myös poliittisia heijastusvaikutuksia.

Perinteisesti rikollinen toiminta lisääntyy siellä, missä keskusvallan ote on heikko tai olematon ja yli rajat ylittävä toiminta varsinkin siellä, missä tehokas valtionhallinto turvallisuuskoneistoinen ei toimi tai ei omaa kapasiteettia valvoa aluetta. Erityisesti merirosvous laajamittaisena toimintana on noussut esiin Somalian lähialueiden tapahtumien seurauksena. Somalian merialueilla sekä läheisen aavan meren alueilla tapahtuvat merirosvoustapahtumat ovat huomattavasti lisääntyneet vuonna 2005 ja sen jälkeen.⁴ Tämän kehityksen seurauksena lähimerialueilla partioi lukuisia sotalaivoja, jotka pyrkivät estämään tai ainakin puuttumaan merirosvoustoimintaan ja näissä pyrkimyksissä myös jossain määrin onnistuen merialueen laajuudesta huolimatta.

Toiminnan ensisijaisena päämääränä on kuitenkin ollut läsnäolon kautta tapahtuva ennaltaehkäiseminen sekä tarvittaessa havaittuihin tilanteisiin puuttuminen. Itse asiassa merirosvojen kiinniotto ja saattaminen tuomittavaksi teoistaan, eli aktiivisten toimijoiden vähentäminen, ei monista syistä ole toistaiseksi ollut selkeästi kovin korkealla toiminnalle asetetuissa tavoitteissa. Osin tämä johtuu kansainvälisen seuraamusjärjestelmän kehittymättömyydestä, mutta käytännössä kuitenkin enemmän alueella partioivien laivojen kotivaltioiden haluttomuudesta ryhtyä itse näihin toimenpiteisiin sekä tietyistä ongelmista alueen eri valtioiden tuomiois-

---

sin yleissopimuksella VII, joka koskee kauppa-alusten muuttamista sotalaivoiksi (SopS 11/1924), http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1924/19240011/19240011_1. Kaappareita koskevan säätelyn voimassaolon muistuttamisen tarpeesta kiitän lämpimästi Juhani K. Parkkaria, sillä nämä valtiosopimukset useimmiten nykyään rajautuvat pois merirosvoutta tarkastelevista esityksistä. Ensimmäinen kotimainen oikeudellinen katsaus merirosvouteen vaikuttaisi olevan kirjoitus Juhani Parkkari, ”Merirosvoudesta kansainvälisessä oikeudessa”, *Bona Fides* (1982), No. 4, s. 11-14. Tämän jälkeen Kari Hakapää on käsitellyt aihetta mm. teoksessa Kari Hakapää, *Uusi kansainvälinen merioikeus*, Helsinki 1988, s. 141–143. Lotta Viikari on kirjoittanut aiheesta katsauksen Helsingin Sanomille vuonna 2009 Lotta Viikari, ”Merirosvouteen puuttuminen Somaliassa ei ole yksinkertaista”, *Helsingin Sanomat*, 4.9.2009, jolloin myös edellä viitatus teoksen, Puistola *et al.*, toimitustyö päättyi.

³ Ks. esim. John S. Burnett, *Terror på världshavet*, Stockholm 2003; Barbara Conway, *The Piracy Business*, Feltham, Middlesex 1981.

⁴ Ongelma on esiintynyt jatkuvasti tätä ennenkin, mutta sen uutisointi on Somaliata ennen viime aikoina käsitelty lähinnä Malakan salmen ja Singaporen läheisyydessä tapahtunutta merirosvoutta. Voimankäyttöön tällaista toimintaa vastaan tosin on välillä turvauduttu muuallakin. Ks. esim. Risto Hyvärinen, *Aasian kuljetukset*, Kauppa- ja teollisuusministeriö, KTM Julkaisuja 28/2005, s. 29-30, [http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/0/80B87F2E5599E2CBC22570DC00329902/\\$file/NETTI_28_2005.pdf](http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/0/80B87F2E5599E2CBC22570DC00329902/$file/NETTI_28_2005.pdf); sekä esim. Kansainvälisen merenkulkujärjestön päätöslauselmaa Measures to Prevent Acts of Piracy and Armed Robbery against Ships, IMO Assembly Resolution A.545(13), 17 November 1983, http://www.imo.org/includes/blastDataOnly.asp/data_id%3D22356/A545%2813%29.pdf.

tuinjärjestelmissä. Joko nämä tuomioistuinlaitokset eivät ole toimineet tyydyttävällä tavalla tai niiden prosesseissa sekä rangaistusseuraamuksissa on ilmiöitä, joiden ei katsota merialueella toimivien alusten kotivaltioiden käsitysten mukaan täyttävän oikeusturvan ja/tai inhimillisen rangaistusseuraamusten periaatteita. Kuitenkin valtioiden esittämissä poliittisissa väitteissä kansainvälisen seuraamusjärjestelmän kehittymättömyydestä on ehkä sittenkin enemmän kyse politiikasta ja haluttomuudesta turvautua niihin mahdollisuuksiin, joita olemassa olevan kansainvälisen oikeuden ja erityisesti sen erityisalan, kansainvälisen rikosoikeuden, puitteissa olisi mahdollista hyödyntää jo nykyisellään.

Osa näistä mahdollisista taustasyistä liittyyneen kustannuksiin, osa mahdollisiin riskeihin, että rikoksenteijät pyytisivät turvapaikkaa, jos heidät kuljetetaan kiinniottaneen valtion tuomioistuihin rangaistaviksi. Lisäksi osana syytä voi olla varovaisuus siitä, että ei synnytetä valtiokäytäntöä, joka saattaisi olla sovellettavissa ajan myötä ehkä muihinkin erityisryhmiin.

2. Merirosvouden määritelmä

Kansainvälisen oikeuden ensisijaisia oikeuslähteitä ovat kansainvälinen tapaoikeus, kansainväliset valtiosopimukset ja yleiset oikeusperiaatteet, joita toissijaisina lähteinä täydentävät tuomioistuinratkaisut ja johtava tieteesoppi. Merirosvouden kannalta keskeisimpiä näistä normilähteistä ovat luonnollisesti kansainvälinen tapaoikeus sekä valtiosopimukset. Merirosvouden rikollisuus kansainvälisenä rikoksena perustuu vahvasti muodostuneeseen kansainväliseen tapaoikeudelliseen oikeusnormiin⁵, joka on sittemmin tullut mm. kodifioitua valtiosopimuksiin⁶ heijastuen useissa eri kansainvälisissä asiakirjoissa. Keskeisin kirjallinen valtiosopimuslähde on Yhdistyneiden Kansakuntien kansainvälinen merioikeusyleissopimus (*SopS 50/1996*)⁷, jonka 101 artiklassa myös merirosvous määritellään seuraavasti:

⁵ Tätä tarkoittavat mm. vanhoissa välitysratkaisuissa sekä tieteeskirjallisuudessa olevat viitteet siihen, että kyseessä ovat teon, jotka ovat *jure gentiumin* alaisia, s.o. yleisen kansainvälisen kaikkia velvoittavan kansainvälisen oikeuden alaisia rikollisia tekoja, eli kansainvälisen tapaoikeuden vastaisia rikollisia tekoja, joita vastaan kaikilla valtioilla on oikeus toimia ja saattaa tekijä tai tekijät rikosoikeudelliseen vastuuseen näistä teoista. Vrt. esim. Kriangsak Kittichaisaree, *International Criminal Law*, Oxford 2001 s. 14–15, joka myös viittaa kansalliseen tuomioistuinratkaisuun asiassa. Tästä erotuksena ovat esim. teot, joiden kansainvälisoikeudellinen rangaistavuus perustuu vain valtioiden väliseen valtiosopimukseen perustuviin normeihin (kuten esim. merenkulun turvallisuutta vastaan tehtyjen tekojen rangaistavuus, jne.). Perinteisessä kansainvälisessä oikeudessa merirosvouteen ryhtyneitä henkilöitä pidettiinkin aina täysin lainsuojattomina, *hostis humani generis*, ihmiskunnan vihollisina.

⁶ Ensimmäinen kirjallinen kodifikaatio kansainväliseen yleissopimukseen tapahtui I Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeuskonferenssin tuloksena syntyneeseen aavaa merta koskeneeseen yleissopimukseen. Ks. mm. aavaa merta koskeva yleissopimuksen 15–22 artikloita, (*SopS 7/1965*), http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1965/19650007/19650007_3.

⁷ Ks. Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimus, 10. 12. 1982, (*SopS 50/1996*), http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1996/19960050/19960050_2. Ennen tämän käsitettä rajoitettavan sopimusmäärittelyn syntymistä vuoden 1958 merioikeusyleissopimuksissa, johtavassa tieteesopissa merirosvous määriteltiin seuraavasti:

”...piracy must be defined as every unauthorised act of violence against persons or goods committed on the open sea either by a private vessel against another private vessel or by the mutinous crew or passengers against their own vessel.”

Ks. *International Law, A Treatise, Volume 1*, by L. Oppenheim, Eight Edition, ed. by Hersch

”Merirosvoudeksi luetaan kaikki seuraavat teot:

- a) Jokainen yksityisen aluksen tai ilma-aluksen miehistön tai matkustajien tekemä laiton väkivallan teko, vapaudenriisto tai ryöstö, joka on tehty yksityistä etua silmällä pitäen ja joka kohdistuu:
  - i) aavalla merellä toista alusta tai ilma-alusta tai tällaisessa aluksessa tai ilma-aluksessa olevaa henkilöä tai omaisuutta vastaan;
  - ii) alusta, ilma-alusta, henkilöitä tai omaisuutta vastaan, jotka ovat alueella, johon minkään valtion lainkäyttövalta ei ulotu.
- b) *Vapaaehtoinen osallistuminen* aluksen tai ilma-aluksen toimintaan tietoisena seikoista, jotka tekevät siitä merirosvoaluksen tai ilmarosvoaluksen.
- c) Yllytys tai tahallinen avunanto tämän artiklan a)- ja b)-kohdan tarkoitamiin tekoihin.”⁸

Merirosvouksessa on siis kyseessä (a))⁹ laiton väkivaltateko, vapaudenriisto tai ryöstö, jonka (b)) päämääränä on yksityisen edun tavoittelu¹⁰, mikä erottaa merirosvoustoimet esim. terrorismitoista. Merirosvouksen (c)) *kohteena* voi pääsääntöisesti olla vain *toinen* alus tai ilma-alus¹¹ tai näissä oleva henkilö tai tämän omaisuus. Merirosvouksen toteuttamisvälineenä on alus tai ilma-alus, mitkä määritellään lähemmin merioikeusyleissopimuksen 103 artiklassa.¹² Tällöin tarkoitetaan aluksella ja ilma-aluksella pääsääntöisesti siviilialuksia ja siviili-ilma-aluksia.¹³

Lauterpacht, London 1955, s. 609. Ks. m. *ibid.*, s. 608–617. Kirjallinen, valtiosopimuksiin perustuva oikeusnormisto on sittemmin kaventanut merirosvouden alaan luettavia tekoja tästä määritelmästä, mikä on myös vastaavin tavoin vaikuttanut kansainvälisen tapaoikeuden kaventumiseen.

⁸ Tämä määritelmä on lähes yhdenmukainen jo I Yhdistyneiden Kansakuntien merioikeuskonferenssin tuloksena mm. solmitun Geneven vuoden 1958 aavaa merta koskeneen yleissopimuksen 15 artiklan kanssa

⁹ Kirjaimilla a)-d) viitataan merirosvouksen määritelmän eri osiin. Ks. m. Hakapää, *op.cit.*, s. 141.

¹⁰ Yksityisen edun tavoittelua voivat esim. olla aluksen laiton haltuunotto sen lastin ja/tai omaisuuden anastamiseksi, kuin myös henkilökohtaisen vihamielisyyden tai kostonhalun nojalla tehty aluksen oikeudeton haltuunotto. Hakapää, *op.cit.*, s. 142.

¹¹ Kun teko voi kohdistua vain toiseen alukseen tai ilma-alukseen sekä näissä oleviin henkilöihin ja omaisuuteen, tämä rajaa soveltamisalan ulkopuolelle esim. omaan laivaan, siinä olevaan matkustajaan tai omaisuuteen kohdistuvat teot. Näihin sovelletaan muita rikosnimikkeitä. Näin ollen kapina (mutiny) ei voi pääsääntöisesti olla merirosvoutta, kuten sitä on joidenkin maiden (vanhassa) tuomioistuin käytännössä myös luonnehdittu. Näin ollen kapinalaivan pidättämiseen ei siis ole yleistä kansainvälistä oikeutta, vaan siihen tarvitaan sen lippuvaltion erikseen antama suostumus. Nämä näkökannat esitetään jo kansainvälisen oikeuden yleistöksissä. Ks. esim. Peter Malanzuk, Akehurst’s Modern Introduction to International Law, 7th rev. ed., London & New York 1977, s. 188–189. Tästä pääsäännöstä on poikkeuksena merioikeusyleissopimuksen 102 artikla, joka käsittelee sotaluksen, valtionaluksen tai ilma-aluksen, joka on otettu haltuun kapinan avulla, harjoittamaa 101 artiklan sisältämän määritelmän mukaista merirosvoutta. Tällöin tällaiselta alukselta tehdyt merirosvotot on rinnastettava yksityisen aluksen tai ilma-aluksen suorittamiin vastaaviin tekoihin, jolloin näitä aluksia vastaan voidaan toimia vastaavin tavoin.

¹² Kyseinen artikla kuuluu seuraavasti:

Merirosvoaluksen tai ilmarosvoaluksen määritelmä

Alusta tai ilma-alusta pidetään merirosvoaluksena tai ilmarosvoaluksena, jos siitä määräävien henkilöiden tarkoituksena on käyttää sitä jonkin 101 artiklassa tarkoitettun teon tekemiseen. Sama koskee tällaiseen tekoon käytettyä alusta ja ilma-alusta niin kauan kuin se on siihen syyllistyneen henkilön valvonnassa.

Huomattakoon, että määritelmä 47 ei edellytä välttämättä toteutuneita ryöstämistekoja merirosvoudun tunnusmerkistön toteutumiseksi. Myöskään tekojen tarkoituksella ja päämäärillä ei ole merirosvoustekojen toteutumisen kannalta erityistä merkitystä¹⁴, paitsi että merirosvouksen tulee kuitenkin jotenkin liittyä yksityisten päämäärien edistämiseen eli rikolliseen toimintaan yksityisen edun tavoittelemiseksi. Aidot poliittiset tekojen päämäärät, kuten esim. tunnustamattomien taistelijoiden (*belligerents*) teot, rajautuvat aina merirosvoustekojen ulkopuolelle.

Vaikka määritelmän mukaan merirosvous kohdistuu pääsääntöisesti toiseen alukseen tai ilma-alukseen, niin merioikeusyleissopimuksen 103 artiklan sekä 101 artiklan b-kohdan nojalla voisi merirosvousteon piiriin tulla myös tapaus, jossa aluksella olleet henkilöt ovat yksissä tuumin ottaneet aluksen haltuunsa tarkoituksenaan käyttää sitä merirosvoustekoihin, jolloin merirosvousteko olisi täyttynyt aluksen haltuunotolla. Kaikissa muissa tapauksissa aluksen oikeudenvastaisesta haltuunotosta siellä olevien henkilöiden toimesta on kyse oikeudellisesti muista teoista kuin merirosvousteoista.¹⁵

Lisäksi merioikeusyleissopimuksen sisältämä merirosvoudun määritelmä sisältää merirosvoustekojen osalta (d) alueellisen rajauksen *aavan meren alueeseen* sekä alueisiin, joille minkään valtion lainkäyttövalta ei ulotu (esim. napa-alueet, luonnonvoimien johdosta syntyneet uudet saaret, jotka eivät kuulu minkään valtion alueeseen (*terra nullius*) jne.). Tämän rajauksen johdosta esim. jonkun itsenäisen valtion aluevesillä tapahtuvat vastaavat teot ovat tästä näkökulmasta muita rikoksia. Sen sijaan valtion talousvyöhykkeellä tapahtuvat teot kuuluvat merirosvoutta käsittelevien toimintojen soveltamisalaan.¹⁶ Määritelmän soveltamisen osalta aiheutuu ongelmia myös merioikeusyleissopimuksen sisältämällä muilla erityissääntelyalueilla, kuten

¹³ Tämä määrittely sulkee siis sota-alukset, sotilasilma-alukset ja muut valtion alukset ja ilma-alukset merirosvoudun määrittelyn ulkopuolelle. Jos tällainen valtion alus tai ilma-alus syyllistyy laittomaan toimintaan, tällöin kohteeksi joutuneen aluksen tai ilma-aluksen kotivaltion tulee hakea hyvitystä laittomaan toimintaan syyllistyneen valtion aluksen tai ilma-aluksen kotivaltiolta. Ks. esim. *Oppenheim's International Law, Volume 1, Peace, Parts 2 to 4, Ninth Edition*, ed. by Robert Jennings & Arthur Watts, London & New York 1996, s. 747–748. Ks. myös Kari T. Takamaa, ”Sotajuoni vai sotapetos? – Oikeudellisesti sallitun ja kielletyn toiminnan rajankäyntiä”, 62 *Tiede ja Ase* (2004) s. 87–121, s. 96–96 sekä siinä viitattua kirjallisuutta.

¹⁴ Esimerkiksi (käytännössä korkeinta oikeutta vastaava) Belgian vetoomustuomioistuimien (*Cour de Cassation*) katsoi vuonna 1986 antamassaan ratkaisussa, että ne NGO-järjestö Greenpeacen jäsenet, jotka olivat nousseet luvatta aavalla merellä sijainneeseen kahteen hollantilaiseen laivaan ja miehittäneet ne sekä vahingoittaneet niitä, olivat syyllistyneet merirosvoukseen, koska nämä henkilöt olivat Aavan meren asemaa järjestäneen vuoden 1958 Geneven sopimuksen 15 artiklan vastaisesti tekemillään teoillaan tavoitelleet *yksityisiä päämääriä*, jotka liittyivät henkilökohtaisten näkemysten edistämiseen tietystä ongelmasta. Ks. *Castle John & Another v. Macebo & Another, International Law Reports, Volume 77, s. 537; Oppenheim's International Law, Volume 1, Peace, Parts 2 to 4, Ninth Edition, op. cit., s. 747, alav. 3.*

¹⁵ Näin myös *Oppenheim's International Law, Volume 1, Peace, Parts 2 to 4, Ninth Edition, op. cit., s. 752, § 301.* Vrt. kuitenkin merioikeusyleissopimuksen 102 artiklaan sekä alav. 10 supra.

¹⁶ Ks. merioikeusyleissopimuksen 58 artiklan 2 kappaletta, jonka mukaan talousvyöhykkeeseen on sovellettava merioikeusyleissopimuksen 88–115 artikloja sekä muita asianomaisia kansainvälisen oikeuden sääntöjä sikäli kuin ne eivät ole ristiriidassa merioikeusyleissopimuksen talousvyöhykettä käsittelevän osan määräysten kanssa. Vastaavasti myös lisävyöhykkeellä sekä aluemereneren ulkopuolisella mannerjalustalla ja näiden vesi- sekä tämän yläpuolisella ilma-alueella tulkinta on sama, eli näiden katsotaan tämän kysymyksen osalta rinnastuvan aavaan mereen. Aluemerellä ja sisävesillä sekä niiden yläpuolisessa ilmatilassa tehdyt vastaavat rikokset eivät siis ole kansainvälisoikeudellisia merirosvous-

salmissa, saaristovaltioiden alueilla, sekä lahdilla, joiden läpikulku tapahtuu läheltä jonkun valtion aluevesiä.¹⁷

3. Merirosvousteot ja valtioiden toimivalta

Valtioilla tosin on yleinen velvollisuus toimia yhteistyössä merirosvouden estämiseksi ”aavalla merellä ja kaikkialla muualla valtioiden lainkäyttövallan ulkopuolella” olevalla alueella,¹⁸ mutta tämä velvollisuus jättää käytännön toimet kunkin valtion suvereenin päätöksenteon piiriin, minkä johdosta toiminta voi olla tehokasta vain, jos valtioilla on riittävä intressi puuttua jollakin alueella tapahtuvaan toimintaan, kuten nyt on käynyt Afrikan kaakkoisrannikon läheisillä merialueilla.

Tapaoikeudellinen merirosvouksen vastainen oikeusnormisto on antanut valtioyhteisön kaikille valtioille oikeuden maailmanlaajuisen toimi- ja tuomiovallan (ns. *universaaliperiaate*) harjoittamiseen merirosvoustekojen osalta. Eli riippumatta eri maiden sisäisistä lainsäädäntöeroista, valtioilla kansainvälisen oikeuden näkökulmasta on oikeus niin halutessaan asettaa merirosvoustekoihin syyllistynyt henkilö syytteeseen omissa tuomioistuimissaan, jos hän tavalla tai toisella joutuu valtion haltuun. Tästä peruslähdekohdasta on pidettävä erillään valtion sisäiseen oikeuteen kuuluva kysymys, mahdollistaako merirosvoustekojen seuraamusten osalta merirosvouden vastaisiin toimintoihin osallisten valtioiden sisäinen lainsäädäntö (lähinnä kunkin yksittäisen maan rikoslainsäädäntö) tällaisen menettelyn, kuin myös positiivisissa tapauksissa, haluaako tällainen maa käyttää tätä kansainvälisen oikeuden antamaa syytteeseen asettamis- mahdollisuutta.

Merirosvojen haltuun joutunut alus tai ilma-alus ei menetä kansallisuuttaan, sillä vaikka alus on tällöin muuttunut merirosvoalukseksi tai -ilma-alukseksi, muutoksen perusta on kansainvälisen oikeuden näkökulmasta oikeudenvastainen¹⁹ eikä perustu oikeudellisesti pätevään saantoon, joten sillä ei ole myöskään oikeudellista vaikutusta aluksen kansallisuuteen tai omistussuhteeseen. Tilanteen mahdollinen merkitys onkin arvioitava aluksen kansallisuusvaltion lainsäädännön mukaan.²⁰

Valtioille tämä oikeustilanteen muuttumattomuus antaa myös mahdollisuuden niin halutessaan ottaa merirosvojen haltuun joutunut alus haltuunsa niin kansainvälisillä merialueilla kuin myös kansallisen lainkäyttövallan ulkopuolisilla alueilla, johon sisältyy myös oikeus alusta oikeudettomasti hallitsevien henkilöiden, merirosvojen, pidättämiseen sekä aluksen lastin ta-

tekoja, mutta ne ovat kyseisen valtion rikoslain alaisia muita rikollisia tekoja. Samasta syystä mm. merioikeusyleissopimuksen tarkoittamilla saaristovesillä ja kansainväliseen merenkulkuun käytetyissä kansallisiin alueisiin kuuluvissa salmissa tehdyt teot eivät ole kansainvälisoikeudellisia merirosvoustekoja vaan vastaavin tavoin kansallisen rikoslain piiriin kuuluvia muita rikoksia. Vanhemmista tulkintoista, ks. esim. Hakapää, *op.cit.* s. 143.

¹⁷ Nämä tulkintaongelmat kuitenkin ratkeavat merioikeusyleissopimuksen määräysten nojalla, mutta ne on kuitenkin erityiskysymyksiä jouduttu pääosin rajaamaan tämän yleistarkastelun ulkopuolelle.

¹⁸ Tämä velvollisuus on kirjattu merioikeusyleissopimuksen 100 artiklaan.

¹⁹ Samalla teko on yleensä lippuvallion sekä myös omistajien kotivaltioiden sisäisten lainsäädäntöjen nojalla seuraantomuotona laitton eli pätemätön, jolloin teolla ei ole omistussuhteisiin aiheutuvia muutoksia (”null and void”). Samalla kannalla omistussuhteen säilymisen osalta esim. Churchill & Lowe, *op. cit.* s. 170.

²⁰ Merioikeusyleissopimuksen 104 artikla.

kavarikointiin. Nämä menettelyt toteutuessaan perustavat haltuun- ja kiinniottajavaltiolle oikeuden saattaa kiinni otetut merirosvouutta harjoittaneet henkilöt syytteeseen asetettavaksi ja tuomittaviksi merirosvoudesta tämän valtion tuomioistuimissa. Haltuunottajavaltion tuomioistuimissa voidaan tällöin myös käsitellä mahdollisen merisaaliin kohtalo, mutta niin, että merirosvoaluksessa mahdollisesti olleiden ns. kolmansien tahojen (esim. alkuperäinen lasti ja sinne mahdollisesti kaapattu muu omaisuus) oikeudet pidetään voimassa päätettäessä takavarikoidun omaisuuden kohtalosta.²¹ Edellytyksenä näiden kolmansien oikeuksien säilymiseen ja huomiioon ottamiseen on näiden tahojen ns. hyvän uskon suojaaminen, eli näiden tahojen ei ole tullut millään tavoin osallistua, tukea tai edistää aluksen saattamista merirosvojen haltuun tai sen pysymistä heidän hallussaan tahi antaa tukea, joka on mahdollistanut toiminnan jatkamisen, missään muodossa.

Jos merirosvoalus tai -ilma-alus halutaan jonkin valtion toimesta ottaa haltuun, niin tällöin on huolehdittava siitä, että haltuunoton tekevät vain kyseisen valtion sota-alukset, sotilasilma-alukset tai muut alukset tai ilma-alukset, jotka ovat selvästi merkittyinä tunnistettavissa valtion tehtävissä oleviksi ja niihin valtuutetuiksi.²² Toimintaan ryhdyttäessä on kuitenkin oltava selvät oikeudelliset perusteet toteutettava haltuunotolle, jotta toiminta todella kohdistuu merirosvoalukseen. Muussa tapauksessa aluksen haltuun ottavalla valtiolla on korvausvelvollisuus ilman riittäviä perusteita tapahtuneesta haltuunotosta. Korvausvelvollisuus sisältää tällöin haltuunotosta aiheutuneet menetykset ja vahingot, joista haltuunottajavaltio on velvollinen suorittamaan korvausta aluksen tai ilma-aluksen kansallisuusvaltiolle.²³ Korvausta saavan valtion on saatuaan korvaussumman perustettava oma sisäinen hallinnollinen menettelynsä, jossa tämän menettelyn kautta tapahtuneen haltuunoton seurauksena vahinkoa kärsineet tahot voivat hakea korvauksia haltuunottajavaltion suorittamasta korvaus- ja vahingonkorvaussummasta.²⁴

Koska merirosvouksessa on kyse rikollisesta teosta, vaikuttaisi siltä, että sitä vastaan toimit-

²¹ Tämä oikeus ja siihen liittyvät velvollisuudet ovat kirjatut merioikeusyleissopimuksen 105 artiklaan.

²² Merioikeusyleissopimuksen 107 artikla. Näillä muilla valtioaluksilla ja ilma-aluksilla voidaan tar-koittaa esim. rajavartiolaitoksen, tullin tai poliisin vastaavia aluksia, jos kyseisen valtion näillä tahoilla olisi tällaista tarvittavaa kapasiteettia tai jos operaatio tehtäisiin eri viranomaisten yhteisoperaatio-na aavalla merellä tai muualla valtion lainkäyttövallan ulkopuolella olevalla alueella.

²³ Merioikeusyleissopimuksen 106 artikla.

²⁴ Nämä rajoitetut oikeudet eivät kuitenkaan estä merirosvojen haltuunottoyrityksen kohteena olevan laivan miehistöä ja matkustajia käyttämästä itsepuolustusoikeuttaan ja kukistamasta merirosvoysyri-tystä ja ottamasta kiinni merirosvoja sekä käyttämästä itsepuolustukseen voimaa merirosvouutta yrittäviä tahoja vastaan. Tällainen oikeus on olemassa, vaikka tällaisiin toimiin ryhtymistä ei suosi-tellakaan merenkulkijoiden turvallisuuden ja merirosvojen raskaan aseistuksen johdosta. Aavan men-eren asemaa koskevan vuoden 1958 Geneven sopimuksen soveltamisen osalta auktoritatiivinen kans-sainvälisen oikeuden toimikunnan kommentaari tämän sopimusluonnoksen 45 artiklasta ("A seizure on account of piracy may only be carried out by warships or military aircraft.") toteaa, että "... (2) Clearly this article does not apply in the case of a merchant ship which has repulsed an at-tack by a pirate ship and, in exercising its right of self-defence, overpowers the pirate ship and sub-sequently hands it over to a warship or to the authorities of a coastal State. This is not a "seizure" within the meaning of this article."

Ks. *Yearbook of The International Law Commission* 1956, Volume II, United Nations, New York 1957, A/CN.4/SER.A/1956/Add.1, [http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes\(e\)/ILC_1956_v2_e.pdf](http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes(e)/ILC_1956_v2_e.pdf) s. 283. Ks. m. *Oppenheim's International Law, Volume 1, Peace, Parts 2 to 4*, Ninth Edition, *op. cit.*, s. 754, § 304.

taessa kansallisella tasolla Suomessa asiassa toimivaltainen taho (ja erityisesti, jos tällainen alus tulee Suomen aluevesille²⁵) on poliisi, jolle puolustusvoimat (ja muut viranomaiset, kuten raja- ja merivartiolaitos) voivat tarvittaessa antaa virka-apua.²⁶

Merirosvojen haltuun joutuneen aluksen osalta on myös merkitystä edelleen sillä, mitä lippua alus tällaisen haltuunoton jälkeen käyttää. Kansainvälisen merioikeuden nojalla alus voi käyttää vain yhden valtion lippua kerrallaan ja lippua voidaan vaihtaa vain, jos aluksen omistussuhteessa tai rekisteröinnissä tapahtuu todellinen muutos.^{27, 28}

Kansainvälisen oikeuden kansainvälisen tapaoikeudellisen oikeusnormiston peruslähtökohdiana on edelleen, että aluksen lippuvaltiolla on poissulkeva oikeus päättää merirosvojen haltuun ottaman aluksen suojelutoimista. Rauhan aikana tämä merkitsee pääsääntöisesti muiden valtioiden toimintavallan pois sulkevaa oikeutta, ellei tähän anna oikeutusta valtioiden välillä voimassa olevan valtiosopimuksen erityismääräys (tai lippuvaltio pyydä apua tai anna suostumustaan puuttumistoimille).²⁹

Tästä tilanteesta erillinen tapaus saattaa olla tilanne, jossa merirosvoit ovat haltuunottotarkoituksessa nousseet kaapattavaan alukseen ja jossa laivan miehistö ei ole jäänyt vielä meri-

²⁵ Vastaava tilanne voisi aiheutua esimerkiksi, jos tällainen alus sijaitisi Suomen merialueen lähistöllä ja Suomelle tehtäisiin apupyynnö tällaisen aluksen kiinnittämiseksi.

²⁶ Puolustusvoimien toimivaltuuksiin tämä toiminta ei ensisijaisesti kuulu, ellei kyse ole kansainväliseen operaatioon osallistuminen, jonka oikeudellinen perusta on tällöin toinen, ja jolle toimivaltuus löytyy puolustusvoimista annetusta laista sekä Suomen valtion tekemistä kansainvälisistä sitoumuksista. Ks. lähemmin, esim. hypoteettisen aluskaappaustilanteen arvioinnin ja ERTI-toiminnan osalta erityisesti Puistola, *et al.*, *op cit.*, s. 15–19.

²⁷ Esim. vastuiden yms. välttämiseksi tehdyt epäsiialliset muutokset alusrekisterissä eivät tällöin anna suojaa kyseiselle alukselle, vaan ne voidaan katsoa pätemättömiksi. Samoin voidaan luonnollisesti menetellä, jos alus on joutunut rikollisen toiminnan seurauksena toisen tahon omistukseen. Vastaava periaate koskee myös eräitä valtiotekojä, esim. kansainvälisen oikeuden vastaisesti kansallistettua (*nationalization*) tai pakkolunastusta (*expropriation*) tai muulla tavoin oikeudenvastaisesti tapahtunutta omistusoikeuden siirtoa (esim. *taking*), jolloin tosin omaisuutta ei välttämättä ole aina palautettava, mutta siitä on maksettava täysi korvaus korkoineen ja koronkorkoineen.

Muulla tavoin tapahtunutta valtion toimesta tapahtunutta aluksen haltuunottoa, jos kyse ei ole merisodankäyntitoimista ja niihin liittyvistä myös puolueettoman valtion tarkastusoikeuksista, on pidettävänä valtion voimankäytön piiriin luettavana tapahtumana. Voimankäyttöä koskevan kommentin osalta, ks. esim. Hakapää, *op. cit.*, s. 141 sekä R.R. Churchill & A. V. Lowe, *The Law of The Sea*, 2nd rev. and enl. ed., Manchester 1988, jotka korostavat tämän seurauksen aiheutuvan tekijäaluksen statuksesta. Ainoana poikkeuksena tähän pääsääntöön, on tilanne, jossa kyseinen valtioalus olisi kapinan tai merirosvoituksen kautta otettu haltuun, jolloin sen toimet eivät voi mennä lippuvaltion lukuun. *Ibid.* s. 170 sekä alav. 10 ja 14 supra.

²⁸ Näin Hakapää, *op. cit.*, s. 141. Aluksen käyttäessä mielivaltaisesti kahden tai useamman eri valtion lippua, se ei voi vedota tehokkaasti mihinkään näistä kansallisuuksista muihin valtioihin nähden, vaan tällaista alusta on tällöin pidettävä kansallisuudettomana aluksena. Ks. merioikeusyleissopimuksen 92 artikla. Kansallisuudeton alus on tällöin aavalla merellä sekä siihen rinnastettavilla alueilla kaikkien valtioiden tarkastettavissa ja pidätettävissä. Hakapää, *op. cit.*, s. 140–141. Jos tällöin alus on merirosvoalus tai sellaiseksi perustellusti epäilty, tilanne on vielä selkeämpi.

²⁹ Esimerkiksi ilman näitä järjestelyjä sotalaivalla on oikeus tarkastaa vain alus, jos on olemassa epäily, että se on samaa kansalaisuutta, kuin sotilasalus. Aseellisen selkkauksen aikana tilanne on luonnollisesti toinen ja sotalaivoilla on oikeus pysäyttää ja tarkastaa myös puolueeton siviilialus varmistuakseen, että siinä ei kuljeteta vastapuolta hyödyttävää sotatarvikemateriaalia.

rosvojen haltuun, vaan on esimerkiksi lukkiutunut ohjauskannelle tai esim. mahdolliseen turvahuoneeseen, jolloin merirosvojen hyökkäys on vielä käynnissä. Jos tällöin laivan kapteeni (vast.) pyytää apua kaikilta aluksilta tai esim. lähimmältä alukselta, niin vaikka periaatteessa muun valtion sotalaivan puuttuminen asiaan edellyttää lippuvaltion suostumusta, niin tässä tilanteessa myös kapteenin pyynnölle hätätilanteessa on pantavissa oikeudellista merkitystä. Jos tällainen pyyntö on esitetty ja muun maan lähellä oleva sota-alus reagoi pyyntöön ja lähettää erikoisjoukot alukseen kapteenin tätä puuttumista pyydettyä, niin vaikuttaisi siltä, että tällöin puuttumisen oikeutusta voidaan perustella erityistapauksena ja rakentaa argumentointi tämän kannan puolesta esim. merioikeusyleissopimuksen 98 artiklan yleisen avustamisvelvollisuuden sekä 101 artiklassa olevan merirosvouksen vastaisten yhteistyövelvoitteiden varaan, käyttäen lisätukena kansainvälisoikeudellisen pakkotilan (*necessity*) argumentointiperusteita. Lippuvaltiohan voi aina myös hyväksyä tämän teon hiljaisesti tai eksplisiittisesti jälkikäteen, jos sen näkemyksiä tilanteessa ei ole mahdollista hankkia. Lisäargumentaatioperusteita voidaan varovasti asiassa myönteisen kannan tueksi hakea myös turvallisuusneuvoston asianomaisista päätöslauselmista sekä merioikeudessa esiintyvät yleisen auttamisvelvollisuuden -periaatteen kautta. Vaikka tieteisoppi ei ole tälle kannalle ainakaan toistaiseksi asettunut, siinä ei kuitenkaan myöskään juuri ole käsitelty tätä kysymystä tällaisen kontekstin yhteydessä.³⁰

Rannikkovaltion suvereenisuuteen kuuluvalla *aluemerellä* kyseisellä valtiolla on oikeus puuttua tällä alueella tapahtuvaan vieraan valtion aluksen kulkuun ja toimintaan³¹, ellei tämän voida katsoa kuuluvan ns. viattoman kauttakulun piiriin (*innocent passage*). Kauttakulun viattomuus lakkaa luonnollisesti sillä hetkellä, jolloin tällaisen aluksen toiminnan voidaan katsoa vaarantavan rannikkovaltion rauhaa, järjestystä tai turvallisuutta tai syyllistyvän rikolliseen toimintaan (esimerkiksi olemalla merirosvoalus) tai alukselta on ryhdytty luvattomiin toimenpiteisiin, joilla on vaikutusta kyseiseen rannikkovaltioon. Kun on selvää näyttöä siitä, että alus on joutunut rikollisten, terroristien tai merirosvojen haltuun, niin näitä tekoja ja tilanteita koskevat erityiset oikeussäännöt syrjäyttävät viatonta kauttakulkua koskevat oikeussäännöt. Lisäksi sillä seikalla, millä merialueella kyseinen alus sijaitsee toimintahetkellä, on myös merkitystä. Jos alus kulkee muun kuin sen lippuvaltion lipun alla esim. harhauttaakseen viranomaisia, sitä saatetaan voida kohdella esim. rekisteröimättömänä aluksena tai kansalaisuudettomana alukse-

³⁰ Tällainen tapaus on jo esiintynyt hollantilaisen kauppalaiva Trompin osalta, johon EUNAVFOR:n saksalaiset erikoisjoukot nousivat aluksen kapteenin pyynnöstä kukistaen laukaustenvaihdon jälkeen kaappausta yrittäneet merirosvot. Lippuvaltio Hollanti tarjosi sittemmin Saksalle kiinniotettujen merirosvojen syyteoikeutta, johon vastattiin myönteisesti ja Hampurin meriasioihin erikoistunut syyttäjä nostikin sittemmin kanteen kiinniotettuja henkilöitä, jotka luovutettiin myös Saksalle, vastaan. Antti Lehmusjärven kommentti kirjoittajalle 24.4.2010 (kirjoittajan arkistossa). Tässä kommentissa nostettiin esille tämä tapaus sekä myös ansiokkaasti pohdittiin mahdollista valtiosopimus-oikeudellista oikeutusperustetta toimia tällaisissa tapauksissa.

³¹ Esim. aavalla merellä merirosvojen haltuun otettu alus voi luonnollisesti kulkea jonkin valtion aluemereren tai muun merialueen kautta. Tällöin sen asema ei muutu, mutta aluksen sijainnilla eri merivöhykkeillä voi olla vaikutusta siihen, mikä valtio ensisijaisesti voi olla toimivaltainen, tai ainakin toimintakykyinen, puuttumaan aluksen tilanteeseen ja sen kulkuun. Esim. aluksen kulkiessa toisen valtion aluemereren kautta, sen kulkuun eivät voi puuttua muuta valtiot ilman kyseisen rannikkovaltion suostumusta, jne. Luonnollisestikaan tällöin aluksen kulkua ei voida lukea viattoman kauttakulun piiriin. Ks. esim. yleisesti Churchill & Lowe, *op.cit.*, mm. s. 83–84; Hakapää, *op.cit.*, s. 113–117. Vrt. myös esim. aluevalvontalain (755/2000) 7–9, 34 §:iin.

na. Jos tällöin ei ole selvää, että alus on selkeästi jonkin lippuvaltion kaapattu alus, se ei saa tästä asemasta seuraavaa suojaa, koska perinteisesti on katsottu merenkulun vapauden koskevan vain lippuvaltion lipun alla purjehtivaa alusta. Tätä näkemystä on kuitenkin arvioitava aina tilannekohtaisesti, sillä oikeustila tietyn aluksen suhteen voi olla epäilyistä huolimatta myös toinen.³² Jos saatu tieto epäillyn aluksen statuksesta on selvä, niin merirosvojen sekä terroristien hallussa oleviin aluksiin sovelletaan näitä koskevia oikeudellisia regiemejä ja toiminnasta niiden puitteissa päätetään tilannekohtaisesti.

4. Meriterrorismi ja muut merenkulun turvallisuutta vastaan tehdyt laittomat teot

Muihin aluemerien ulkopuolisilla merialueilla tapahtuviin rikollisiin tekoihin kuin merirosvoustekoihin voidaan soveltaa esim. vuonna 1988 laadittua merenkulun turvallisuutta vastaan tehtyjen laittomien tekojen ehkäisemistä koskevan yleissopimuksen³³ määräyksiä. Kyseisen valtiosopimuksen 3 artiklan 1 kappaleessa tuodaan kriminalisoinnin piiriin tietyt teot:

1. Henkilö syyllistyy rikokseen, jos hän laittomasti ja tahallaan:
  - a) ottaa haltuunsa aluksen tai pitää sitä valvonnassaan käyttäen väkivaltaa tai uhkaamalla väkivallalla tai muulla tavalla; tai
  - b) tekee väkivaltaa aluksessa olevalle henkilölle, jos tämä teko on omiaan vaarantamaan kyseisen aluksen turvallisen kulun; tai
  - c) tuhoaa aluksen tai vahingoittaa alusta tai sen lastia siten, että se on omiaan vaarantamaan kyseisen aluksen turvallisen kulun; tai
  - d) asettaa tai asetuttaa alukseen mitä tahansa keinoa käyttäen laitteen tai ainetta, joka on omiaan tuhoamaan kyseisen aluksen tai vahingoittaa sitä tai sen lastia, mitkä vaarantavat tai ovat omiaan vaarantamaan kyseisen aluksen turvallisen kulun; tai
  - e) tuhoaa tai vahingoittaa vakavasti merenkulussa käytettäviä laitteita tai häiritsee vakavasti niiden toimintaa, jos tällainen teko on omiaan vaarantamaan aluksen turvallisen kulun; tai
  - f) välittää tietoja, jotka tietää perättömiksi, täten vaarantaen aluksen turvallisen kulun; tai
  - g) vahingoittaa tai surmaa henkilön jonkin a-f kohdassa esitetyn rikoksen tai rikoksen yrityksen yhteydessä.

Tämä yleissopimus laadittiin *Achille Lauro* -aluskaappauksen ja sen yhteydessä tapahtuneiden tekojen seurauksena.³⁴ Yleissopimuksen ensimmäiseen artiklaan sisältyvä alusmääritelmä on myös riittävän laava:

Tässä yleissopimuksessa ”alus” tarkoittaa kaikenlaisia aluksia, joita ei ole pysyvästi

³² Tässä yhteydessä ei kuitenkaan ole mahdollisuutta käsitellä kysymystä tätä laajemmin. Näistä kysymyksistä ks. lähemmin, esim. Jacob W.F. Sundberg, “The Crime of Piracy”, M. Cherif Bassiouni, ed., *International Criminal Law, Volume I, Sources, Subjects and Contents*, Third Edition, Leiden 2008, s. 799–813, erityisesti s. 808–810.

³³ Merenkulun turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskeva yleissopimus, (SopS 11/1999), http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1999/19990011/19990011_2.

³⁴ Palestiinalaisten vapautusjärjestön osastoon Palestiinan vapautusrintama kuuluneiden henkilöiden toimesta kaapattiin 7 lokakuuta 1985 italialainen risteilyalus Achille Lauro sen ollessa matkalla

kiinnitetty merenpohjaan, mukaan lukien dynaamisen liikkeen tukemat alukset, sukellusveneet tai mitkä tahansa muut kelluvat alukset.

Kokonaisuutena tämän yleissopimuksen määräysten voidaan katsoa täydentävän merirosvous-tekojen ulkopuolelle jäävien tekojen, kuten mm. terroritekojen ja muiden rikollisten tekojen, rangaistavuutta ja sen soveltamisala on rajattu myös valtion aluemerien ulkopuoliselle merialueelle.³⁵ Yleissopimuksen tekstin pääpaino onkin selkeästi näiden tekojen tuomittavuuden, syyllisten kiinnittämisen ja asettamisen syytteeseen ja tuomitsemisen puolella ja lisäksi

---

Alexandriasta Port Saidiin. Kaappaajat ottivat aluksen miehistön ja matkustajat panttivangeiksi vaatien viidenkymmenen palestiinalaisen vangin vapauttamista Israelin vankiloista uhaten laivan räjäytyksellä, jos mihinkään pelastus- tai vastatoimien yrityksiin ryhdyttäisiin. Kun asetettuun lyhyeen määräaikaan mennessä vaatimuksiin ei ollut suostuttu, kaappaajat surmasivat halvaantuneen, rullatuolissa olleen Yhdysvaltain kansalaisen, Leon Klinghofferin ja heittivät tämän ruumiin pyräntuoleineen mereen. Yhdysvallat ja eräät tutkijat luonnehtivat toimia terrorismin asemasta merirosvoukseksi, joskin näkemykset jakaantuivat siitä, oliko kyse terrorismista vai merirosvouksesta. Tapauksesta ks. m. Gerald P. McGinley, "The Achille Lauro –case: A Case Study in Crises, Law, Policy and Management", M. Cherif Bassiouni, toim., *Legal Responses to International Terrorism: U.S. Procedural Aspects*, Dordrecht 1988, s. 323–362; Hakapää, *op.cit.* s. 142–143; Churchill & Lowe, *op.cit.*, s. 171.

Koska kyse ei oikeudellisesti voinut olla merirosvouksesta, muodostui tapahtumien jälkeen poliittinen paine uuden valtiosopimuksen saamiseksi nopeasti ja Yhdistyneet Kansakunnat reagoi tapahtumiin nopeasti ja voimakkaasti. Sen yleiskokous sekä turvallisuusneuvosto tuomitsivat tapahtuneen ja yleiskokous kehotti kansainvälistä merenkulkujärjestöä (International Maritime Organisation (IMO)) ryhtymään toimiin suosituksien laatimiseksi tarvittavista toimenpiteistä. (Ks. asiak. "Measures to prevent international terrorism which endangers or takes innocent human lives or jeopardizes fundamental freedoms and study of the underlying causes of those forms or terrorism and acts of violence which lie in misery, frustration, grievance and despair and which cause some people to sacrifice human lives, including their own, in an attempt to effect radical changes", GA Res. 40/61, 40 GAOR s. 301–302, päätöslauselman operatiivisen osan 13 kappale, <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/477/68/IMG/NR047768.pdf?OpenElement>; ks. myös viitatus turvallisuusneuvoston päätöslauselman osalta SC Resolution 579 (XXXX), UN Doc. SC/RES/579 (XXXX), 18.5.1985, myös asiak. <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/489/16/IMG/NR048916.pdf?OpenElement>). Kolmen valtion esitys meriterrorismia käsittelevän valtiosopimuksen laadinnasta valtiosopimusluonnoksineen annettiin näiden toimesta IMO:lle, jonka hallintoneuvosto marraskuussa 1986 otti asian järjestön käsiteltäväksi perustaan tätä tehtävää varten valtioille avoimen ad hoc –komitean ja antaen sille mandaatin laatia valtiosopimus tästä kysymyksestä. Työ oli tuloksellista ja valtiosopimuksen hyväksymistä varten kutsuttiin Roomaan koolle diplomaattikonferenssi, jonka tuloksena tämä valtiosopimus lisäpöytäkirjoineen hyväksyttiin 10.3.1988. Nämä astuivat kansainvälisesti voimaan jo 1.3.1992. Ennen tämän valtiosopimuksen hyväksymistä terrorismin eri lajeja sekä erityissuojeltujen henkilöiden asemaa koskevia valtiosopimuksia oli jo useita, mutta yksikään niistä ei käsitellyt merellä tapahtuvia terroritekoja. Tämän valtiosopimuksen voimaantulo muutti tilanteen tältä osin täysin.

³⁵ Kyseisen valtiosopimuksen 4 artiklassa todetaan, että:

1. Tätä yleissopimusta sovelletaan, jos alus kulkee tai sen on määrä kulkea yksittäisen valtion aluemerien ulkorajan ulkopuolelle jäävälle vesialueelle, sen kautta tai sieltä käsin tai vierekkäin sijaitsevien valtioiden aluemerien välisten rajojen ulkopuolelle jäävälle vesialueelle, sen kautta tai sieltä käsin.
2. Tapauksiin, joihin yleissopimus ei sovellu 1 kappaleen määräyksistä johtuen, yleissopimusta kuitenkin sovelletaan, jos rikoksentekijä tai rikoksesta epäilty tavataan muun sopimuspuolen kuin 1 kappaleessa tarkoitetun valtion alueella.

tämän valtiosopimuksen 13 artikla edellyttää osapuolivaltioiden olevan tehokkaassa yhteistyössä todeten, että:

1. Sopimuspuolet antavat toisilleen mahdollisimman laajaa apua 3 artiklassa mainituista rikoksista johtuvien oikeudenkäyntien yhteydessä, mukaan luettuna apu oikeudenkäynnissä tarvittavan todistusaineiston hankkimisessa.
2. Sopimuspuolet hoitavat 1 kappaleesta johtuvat velvollisuutensa niiden välillä mahdollisesti tehtyjen keskinäistä oikeusapua koskevien sopimusten mukaisesti. Mikäli tällaisia sopimuksia ei ole tehty, sopimuspuolet auttavat toisiaan sisäisen lainsäädäntönsä nojalla.

Tämä valtiosopimus, kuten myös useimmat terrorisminvastaiset valtiosopimukset, edellyttää osapuolivaltion saadessaan terrorismiin syyllistyneitä henkilöitä kiinni joko itse asettavan nämä syytteeseen tai luovuttavan tällaiset henkilöt toiseen asiassa toimivaltaiseen valtioon, joka ryhtyy syytetoimiin asiassa.³⁶ Luovuttamisvelvollisuutta ja siihen liittyviä mahdollisia esteitä puolestaan velvoittaa poistamaan valtiosopimuksen 11 artikla³⁷, jonka 1 kappaleessa nimenomaisesti todetaan, että osapuolivaltiot sitoutuvat kaikissa niiden välillä tehtävissä luovuttamis-

³⁶ Nämä valtiosopimusten määräykset heijastavat koko ajan vahvistumassa olevaa aut dedere aut iudicare -periaatetta. Kyseinen periaate ei ole vielä toistaiseksi muodostunut ehdottomaksi kansainvälisen tapaoikeuden säännöksi. Periaate on kuitenkin jo yksi keskeisimmistä kansainvälisen rikosoikeuden periaatteista ja se vahvistuu koko ajan valtiokäytäntöä ilmaisevissa valtiosopimuksissa sekä muussa valtiokäytännössä.

³⁷ Kyseinen artikla kuuluu seuraavasti:

1. Tämän yleissopimuksen 3 artiklassa mainittujen rikosten katsotaan kaikissa sopimuspuolten kesken tehdyissä luovuttamissopimuksissa kuuluvan sellaisiin rikoksiin, joiden johdosta luovutetaan. Osapuolet sitoutuvat kaikissa niiden välillä tehtävissä luovuttamissopimuksissa lukemaan tällaiset rikokset niihin rikoksiin, joiden johdosta luovutetaan.
2. Jos sopimuspuoli, joka asettaa luovuttamisen ehdoksi valtioiden välisen sopimuksen, saa luovuttamispyynnön sellaiselta toiselta sopimuspuolelta, jonka kanssa sillä ei ole luovuttamissopimusta, luovuttamispyynnön saanut valtio voi harkintansa mukaan pitää tätä yleissopimusta luovuttamisen laillisena perusteena 3 artiklassa mainittuihin rikoksiin nähden. Luovuttamisen osalta noudatetaan luovuttamispyynnön saaneen valtion lainsäädännön edellyttämiä muita ehtoja.
3. Sopimuspuolet, jotka eivät aseta luovuttamisen ehdoksi valtioiden välistä sopimusta, pitävät 3 artiklassa mainittuja rikoksia sellaisina, joiden johdosta rikoksenteikijä luovutetaan osapuolten välillä luovuttamispyynnön saaneen valtion lainsäädännön ehtojen mukaisesti.
4. Edellä 3 artiklassa mainitut rikokset katsotaan tarvittaessa sopimuspuolten välisissä luovuttamistapauksissa tehdyiksi sekä tekopaikalla että luovuttamispyynnön esittäneen valtion lainkäyttövaltaan kuuluvalla paikalla.
5. Sopimuspuolen, joka vastaanottaa useampia luovuttamispyyntöjä sellaisilta valtioilta, jotka ovat ulottaneet lainkäyttövaltansa rikokseen tämän yleissopimuksen 7 artiklan mukaisesti ja joka päättää olla syyttämättä, tulee valitessaan valtiota, johon rikoksenteikijä tai rikoksesta epäilty luovutetaan, kiinnittää asianmukaista huomiota sen sopimuspuolen etuihin ja velvollisuuksiin, jonka lipun alla alus purjehti rikoksentekohetkellä.
6. Harkitessaan tämän yleissopimuksen mukaista rikoksesta epäillyn luovuttamispyyntöä luovuttamispyynnön vastaanottaneen valtion tulee kiinnittää asianmukaista huomiota siihen, voidaanko henkilölle tämän yleissopimuksen 7 artiklan 3 kappaleen nojalla myönnetty oikeudet panna täytäntöön luovuttamispyynnön esittäneessä valtiossa.
7. Kaikkien sellaisten luovuttamissopimusten ja -järjestelyjen määräyksiä, jotka koskevat tässä yleissopimuksessa määriteltyjä rikoksia ja joita sovelletaan sopimuspuolten välillä, muutetaan näiden sopimuspuolten välillä sikäli kuin ne ovat ristiriidassa tämän yleissopimuksen kanssa.

vuttamissopimuksissa lukemaan tällaiset rikokset niihin rikoksiin, joiden johdosta luovutetaan. Artiklan sanamuoto ei jätä valtiosopimuksen osapuolivaltiolle poliittista harkintaa asiassa, ainoa este luovuttamiselle toiseen valtioon voi olla oikeudellinen, eli esim. kiello luovuttaa sellaiseen valtioon, jossa rikosseuraamusvaihtoehtona voi olla kuolemanrangaistus, ellei luovutusta pyytänyt valtio sitoudu (tai ole pyynnössään jo sitoutunut) olemaan käyttämättä tätä seuraamusta tuomioistuinprosessissa.

Tässä yhteydessä ei ole mahdollista laajemmin käsitellä meriterrorismiin ja muihin rikollisiin tekoihin vaikuttavia muita järjestelyjä, vaan on rajoitettava viittamaan lähinnä myöhempiin valtiosopimuksiin sekä erityisesti kansainvälisen tapaoikeuden vaikutuksiin esim. siihen, mikä valtio voi puuttua terroristien, muiden rikollisten tai merirosvojen hallussa olevaan alukseen ja ryhtyä tällaisten toimintojen kukistamistoimiin.³⁸

Myös merirosvouksen ulkopuolelle jäävät *mannerjalustalla* sijaitsevia kiinteitä rakennelmia vastaan tehdyt rikolliset teot on määritelty rangaistaviksi omassa pöytäkirjassaan, joka hyväksyttiin samassa yhteydessä kuin edellä lyhyesti selostettu valtiosopimus merenkulun turvallisuutta vastaan tehdyistä teoista. Pöytäkirjan vastaiset teot on myös veloitettu sisällyttämään osapuolivaltion rikoslainsäädäntöön³⁹ ja siihen sovelletaan myös merenkulun turvallisuutta vastaan tehtyjä tekoja koskevan valtiosopimuksen 5, 7 ja 10 artikloita mm. tuomiovallan, luovuttamisen, rankaisemisen, valtioiden keskinäisen avun ja kiinniotetun henkilön oikeuksien osalta.

5. Kansainvälisen järjestöjen toiminnasta merirosvousta vastaan

Merioikeusyleissopimus rajoittaa valtion toimivallan merirosvousasiassa aavalle merelle, siihen rinnastuviin merivyöhykkeisiin sekä valtion lainkäyttövallan ulkopuolisille alueille. Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston päätösvallassa on kuitenkin tarvittaessa mahdollisuus laajentaa tätä toimivalta-alueita, jos se päättää antaa tällaisessa asiassa Yhdistyneiden kansakuntien jäsenvaltioita sitovassa muodossa järjestön peruskirjan VII-lukuun viittaavan päätöslauselman, joka sitoo kaikkia järjestön jäsenvaltioita. Yleensä tällaiseen päätöslausemaan haetaan asianomaisen valtion lupa, mikäli suinkin mahdollista, jolloin myös kunnioitetaan valtion alueellisen koskemattomuuden perustetta. Valtio voi siis suostua myöntämään poikkeuksia tästä pääsäännöstä. Tämä menettely koskee myös valtion sisäisiä epäjärjestystilanteita. Kansainvälisoikeudellisesti valtio jatkaa olemassaoloaan valtiona ja kansainvälisen oikeuden subjektina, vaikka sen sisäiset valtiorakenteet joutuisivat tilapäisesti epäjärjestykseen tai hajoaisivat. Ns. epäonnistuneen tai hajonneen valtion (*failed states*) poliittisilla käsitteillä ei näin ollen ole oikeudellisia vaikutuksia kansainvälisoikeudellisten tarkastelujen lähtökohtiin.⁴⁰ Valtion alueellisen suvereniteetin -periaatetta kunnioittaen myös Somaliassa⁴¹ tosiasiallista hallintoa edustavalta siirty-

³⁸ Ks. m. Puistola, *et al.*, *op cit.*, s. 6–8.

³⁹ Ks. lähemmin Mannerjalustalla sijaitsevien kiinteiden lauttojen turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskeva pöytäkirja, 10.3.1988, (*SopS* 44/2000), <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2000/20000044>. Ks. erityisesti kyseisen valtiosopimuksen 2 artiklan 1 kappaletta kriminalisointien osalta.

⁴⁰ Näitä käsittelevissä teoksissa usein kuitenkin on kysymyksenä muiden ongelmien, kuin valtion jatkuvuuden tarkastelu. Esim. James Crawford on yhteenvedonmaisesti pelkistänyt näistä tosiasiallisista teemoista interventio- sekä turvallisuus- ja kehityskeskusteluasiaryhmät, joiden keskusteluissa

mäkauden liittohallitukselta (*Transitional Federal Government of Somalia*, (TFG)) haettiin suostumus ennen Somalian alueelle toimivaltaa muille valtioille ja näiden yhteisille järjestelyille sekä yhteistyöjärjestöille, antavien turvallisuusneuvoston päätöslauselmien valmistelua.⁴²

Vaikka Yhdistyneiden kansakuntien jäsenvaltiot sekä järjestön omat elimet (esim. pääsihteeri) voivat kiinnittää turvallisuusneuvoston huomiota eri ongelmakysymyksiin, merirosvouteen liittyvät kysymykset nousivat Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston asialistalle toisen Yhdistyneiden Kansakuntien -järjestöjärjestelmään ("YK-perheeseen") kuuluvan kansainvälisen hallitustenvälisen järjestön, Kansainvälisen merenkulkujärjestön (*International Maritime Organization*, (IMO)) toimesta sen asiasta vuonna 2005 tekemän päätöslauselman johdosta.⁴³ IMO on useasti jo aiemmin käsitellyt merirosvouksen ja ryöstöjen merenkulun turvallisuudelle aiheuttamia ongelmia⁴⁴ ja antanut myös suosituksia näiden vastaisista toimista.⁴⁵

on kuitenkin ollut kyse muista kysymyksistä kuin valtion persoonallisuuden jatkumosta. Crawford on myös analysoinut epäonnistuneen valtion käsitettä tätä käsittelevissä teoksissa ja todennut käsitteen myös sisällöllisesti epämääräiseksi, epätarkaksi ja kuvaavan eri laisia valtion hallinnon kriisejä ja hajoamistilanteita. Epätarkan käsitteen yhdistyminen kansainvälisen turvallisuuden ja valtioiden voiman käytön (*use of force*) pohdintaan on entisestään problematisoinut käsitteen käyttöä kun se on noussut osaksi eräiden valtioiden puolustusdoktriineita. Kuitenkin Crawford katsoo oikein, että *koko poliittinen käsite on seurausta asioiden käsitteellisestä sotkemisesta aivan peruskysymysten osalta*. Kysehän on valtion hallituksen tai hallinnon ongelmista, eikä valtion asemaan liittyvistä kansainvälisoikeudellisista kysymyksistä sinänsä. Yksikään epäonnistuneeksi kutsuttu valtio ei ole toistaiseksi hävinnyt pitkistä valtion hallinnon epäjatkuvuuskausista huolimatta. Ks. asiasta lähemmin James Crawford, *The Creation of States in International Law*, Second Edition, Oxford 2006, s. 719–729 sekä 667–699 sekä siinä viitattua kirjallisuutta.

⁴¹ Somalian tilanteen osalta ks. lähemmin asiaan liittyvien YK-asiakirjojen ohella myös esim. hiljattain ilmestynyttä väitöskirjaa Abdirashid A. Ismael, *Somali State Failure, Players, Incentives and Institutions*, diss., Helsinki 2010.

⁴² Somalian pysyvä YK-edustaja välitti tämän kirjeen Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston presidentille antamallaan kirjeellä 27.2.2008.

⁴³ IMO:n kokous hyväksyi 24 istuntokaudellaan (marraskuu-joulukuu 2005) päätöslauselman A.979(24) *Piracy and armed robbery against ships in waters off the coast of Somalia*. Tämä päätöslauselma mm. tuomitsee kaikki aluksiin kohdistuvat merirosvous- ja aseelliset ryöstötoimet ja vetoaa kaikkiin osapuoliin, joilla on kykyä avustaa vastatoimia tai ryhtyä toimenpiteisiin kansainvälisen oikeuden oikeussäännösten mukaisesti, jotta kyettäisiin varmistamaan, että kaikki tällaiset aluksiin kohdistuvat laittomat toimet tai niiden yritykset saataisiin loppumaan pikaisesti ja tällaisten toimien suunnittelusta jouduttaisiin luopumaan (pyrkimys tekojen ennaltaehkäisyyn) ja että kaikki kaapatut alukset vapautettaisiin välittömästi ja ehdoitta ja vahingoittamatta näillä palvelevia miehistöjä.

Tälle päätöslauselmalle perustettiin myös sen toteutumista tarkasteleva *seurantamenettely*, minkä yhteydessä havaittiin tarkasteltaessa useita IMO:lle raportoituja tapauksia, että kaikki valtiot eivät olleet ryhtyneet tarvittaviin toimiin ja/tai eivät olleet toimineet päätöslauselman sisältämien suositusten mukaisesti. Havainnon seurauksena IMO:n kokous vahvisti uudelleen uudessa päätöslauselmassaan A.1002(25) *Piracy and armed robbery against ships in waters off the coast of Somalia* nämä suositukset ja kiinnitti uudelleen painavasti huomiota merenkululle ja erityisesti ihmishengelle aiheutuvaa vaaraan, jonka merirosvojen ja aseistettujen rosvojoukkoiden jatkuva toiminta aiheuttaa erityisesti Somali-an rannikkovesien alueella. Tämä päätöslauselma mm. vaati Somalian siirtymäkauden liittohallitusta (*Transitional Federal Government of Somalia*) sekä Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvostoa ja pääsihteeriä ryhtymään käytettävissään oleviin toimiin, sekä kehotti erityisesti merenkulun turvallisuutta arvioivan komitean arvioimaan perusteellisesti nykyisen IMO:n ohjeistuksen ajantasaisuutta aluksiin kohdistuvien aseellisten ryöstöjen ja merirosvouksen estämisen ja kukistamisen osalta.

IMO:n suositusten nojalla myös muut yhteisöt, järjestöt ja yritykset ovat ryhtyneet merenkulun turvallisuutta koskevien alueellisten suositusten laadintaan.⁴⁶ Suositukset eivät ole jääneet vaille vaikutusta, sillä niiden osittainenkin toteuttaminen on vaikeuttanut meri-rosvoustekojen onnistumista. Lisäksi osalle suosituksista on myöhemmin perustettu niiden toteutumista seuraava vapaaehtoinen seurantajärjestelmä, joka arvioi suositusten toteutumista sekä ottaa huomioon niiden hyödyntämisestä saatuja kokemuksia ja tekee niiden nojalla tarvittaessa suosituksiin täydennyksiä (esim. BMP3-asiakirja).

Kyseisen IMO:n päätöslauselman tiedoksiannon jälkeen Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston presidentti antoi asiassa 15.3.2006 lausunnon⁴⁷, jossa kehoitettiin kaikkia järjestön jäsenvaltioita ryhtymään toimiin avustukseen ja suojellakseen kauppamerenkulkua meri-rosvoustoimilta, erityisesti suojellen niitä aluksia, jotka kuljettavat humanitaarista apua.

Jatkuvien meri-rosvoustekojen tapahtuminen vaarantaa useiden valtioiden intressejä ja ky-

⁴⁴ IMO on mm. hyväksynyt asiaa käsittelevän päätöslauselman A.738(18) *Measures to Prevent and Suppress Piracy and Armed Robbery Against Ships* meri-rosvouksen ja aseellisten ryöstöyrityksien estämisestä ja tukahduttamisesta. Tämä IMO:n päätöslauselma antoi sen merenkulun turvallisuutta arvioivalle komitealle (*Maritime Safety Committee*) tehtävän seurata tätä kysymystä jatkuvasti ja sisällyttää tämän toiminnan sen pitkän tähtäimen työsuunnitelmaan (*Long-Term Work Plan*). Annetun tehtävänannon seurauksena IMO:n sihteeristö julkaisee kuukausittain raportin aluksiin kohdistuneista meri-rosvous- ja aseellisten ryöstöjen yrityksistä.

Lisäksi IMO on eri elintensä kautta pyrkinytkin vaikuttamaan ja luomaan painetta muihin tahoihin nähden, jotta kaikkinaiset laittomat toiminnot merialueilla saataisiin vähenemään. Näihin toimintoihin ovat kuuluneet myös alueellisen meri-rosvouksen vastaisen toiminnan edistäminen mm. koulutuksen ja yhteistyöseminaarien avulla. IMO on myös itse jatkanut toimintaansa tämän kysymyksen osalta ja hyväksynyt näiden tapahtumien tutkintaa käsittelevän menettelytapamallin IMO:n kokouksen päätöslauselmalla A.922(22), *Code of Practice for the Investigation of the Crimes of Piracy and Armed Robbery against Ships* sekä tätä tukevan toisen päätöslauselman ns. ”haamulaivojen” rekisteröinnin estämiseksi tarvittavista toimenpiteistä A.923(22) *Measures to Prevent the Registration of “Phantom” Ships*.

⁴⁵ Ks. esim. asiak. *Piracy and Armed Robbers Against Ships, Guidance to Shipowners and Ship operators, Shipmasters And Crews on Preventing And Suppressing Acts of Piracy And Armed Robbery Against Ships*, IMO MSC Circular MSC.1/Circ.1334, 23 June 2009, http://www.imo.org/includes/blastDataOnly.asp/data_id%3D25885/1334.pdf.

⁴⁶ Ks. esim. Kansainvälisen kauppakamarin (ICC) kansainvälisen merenkulkutoimiston yhdessä yhdentoista muun yhteisön kanssa laatimaa asiakirjaa *Best Management Practices to Deter Piracy in the Gulf of Aden and off the Coast of Somalia*, (Version 2 – 21st August 2009), <http://www.icc-ccs.org.uk/images/stories/pdfs/bmp%2021-8-2009.pdf>, joka on laadittu IMO MSC Circular MSC.1/Circ.1334 sisältämien suositusten toimeenpanemiseksi. Tästä asiakirjasta laadittiin aiempien kokemusten perusteella uudelleen arvioitu uusi laitos kesäkuussa 2010. Ks. BMP 3 – *Best Management Practices to Deter Piracy off the Coast of Somalia and in the Arabian Sea Area*, (Version 3 – June 2010). *Suggested Planning and Operational Practices for Ship Operators, and Masters of Ship Transiting the Gulf of Aden and the Arabian Sea*. Glasgow 2010, http://www.mschoa.org/bmp3/Documents/BMP3%20Final_low.pdf.

⁴⁷ Ks. asiak. *Statement by the President of the Security Council, UN Doc. S/PRST/2006/11*, 15 March 2006, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/272/81/PDF/N0627281.pdf?OpenElement>.

⁴⁸ Ks. SC Res. 1816 (2008), UN Doc, SC/RES/1816, 2 June 2008, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/361/77/PDF/N0836177.pdf?OpenElement>.

symyksen ollessa yhä enemmän YK-järjestöjärjestelmässä esillä, oli luonnollista, että se lopulta tuli myös Yhdistyneiden kansakuntien turvallisuusneuvoston käsittelyyn. Turvallisuusneuvosto, sen kokouksissa käydyin keskustelun jälkeen ja ottaen samalla huomioon Somalian siirtymäkauden liittohallitukselta (TFG) saamansa lausunnon, antoi asiassa oman päätöslauselmansa 1816 (2008).⁴⁸ Tässä päätöslauselmassa turvallisuusneuvosto totesi Somalian hallinnon antaneen suostumuksensa siihen, että päätöslauselmaa seuraavien kuuden kuukauden aikana sen kanssa yhteistyössä toimivilla päätöslauselman valtuuttamilla valtioilla oli oikeus tulla, oleskella ja toimia Somalian aluevesien alueella ja käyttää kaikkia tarvittavia toimenpiteitä kukistaakseen merirosvoustoimet ja merellä tapahtuvat aseelliset ryöstöt noudattaen kansainvälisen oikeuden asiaan soveltuvia oikeussääntöjä.⁴⁹ Näillä merirosvouksen vastaisilla toimilla ei kuitenkaan saanut aiheuttaa tilannetta, joka käytännössä olisi estänyt tai vaarantanut *viattoman kauttakulun* harjoittamisen mainituilla vesialueilla. Lisäksi valtioiden ja asiaan liittyvien kansainvälisten hallitustenvälisten järjestöjen, mukaan lukien IMO, tuli antaa teknistä apua Somalian siirtymävaiheen liittohallitukselle (TFG) sekä Somalian lähellä sijaitseville rantavaltioille näiden rannikon ja merenkulun turvallisuutta koskevan toimintakapasiteetin vahvistamiseksi, mukaan lukien Somalian rannikolla ja sen läheisillä rannikkoalueilla tarvittavat toimet merirosvoutta ja aseellisia ryöstöjä vastaan.

Turvallisuusneuvosto rajasi myös tarkasti tämän päätöslauselman oikeudellisen ja korosti vaikutuksen kohdistuvan vain Somalian tilanteeseen samalla todeten, että päätöslauselma ei vaikuta kansainväliseen tapaoikeuteen eikä jäsenvaltioiden kansainvälisoikeudellisiin velvollisuuksiin ja oikeuksiin, koska turvallisuusneuvon antamat toiminta-oikeudet perustuivat oikeudellisesti Somalian siirtymäkauden liittohallituksen (TFG) tekemään pyyntöön.⁵⁰ Päätöslauselman mahdollinen vaikutus kansainväliseen oikeuskehitykseen haluttiin näin eliminoida, jotta se ei edesauttaisi valtiosuvereeniutta rajaavan valtiokäytännön muodostumista ja jotta päätöslauselma tällä rajauksella tuli myös hyväksyttäväksi turvallisuusneuvoston kaikille jäsenvaltioille.

Kun turvallisuusneuvosto päätöslauselmassa 1816 (2008) myös ilmoitti aktiivisesti seuraavansa tilannetta Somalian rannikolla merirosvouksen ja aseellisten ryöstöjen osalta korostaen haluavansa tilanteen ratkaisua, tämä lausuma antoi myös poliittisen perustan valtioiden ja turvallisuusneuvoston jatkotoimille asiassa. Päätöslauselman mukaisille toimenpiteille olikin suuri tarve, koska yksistään 1.1.–15.7.2008 välisenä aikana Somalian lähivesillä tapahtui 14 raportoitua merirosvoustapausta.⁵¹ Merikuljetusten ja erityisesti avustuskuljetusten vaikeutu-

⁴⁹ Tämä päätöslauselman operatiivisen osan asianomainen kohta, kappale 7, kuuluu seuraavasti:

“7. Decides that for a period of six months from the date of this resolution, States cooperating with the TFG in the fight against piracy and armed robbery at sea off the coast of Somalia, for which advance notification has been provided by the TFG to the Secretary-General, may:

(a) Enter the territorial waters of Somalia for the purpose of repressing acts of piracy and armed robbery at sea, in a manner consistent with such action permitted on the high seas with respect to piracy under relevant international law; and

(b) Use, within the territorial waters of Somalia, in a manner consistent with action permitted on the high seas with respect to piracy under relevant international law, all necessary means to repress acts of piracy and armed robbery.”

⁵⁰ Rajaus löytyy kyseisen päätöslauselman 9. kappaleesta, ko. asiakirjan s. 3.

misen lisäksi merirosvouksella on ollut myös huomattavia negatiivisia vaikutuksia Somalian rannikkoalueiden kaupan (ja sen seurauksena myös tälle rakentuvan infrastruktuurin) romahuttamiseen.⁵²

Turvallisuusneuvostolta saadun valtuutuksen ja jäsenvaltiolle osoitetun kehotuksen perusteella useat valtiot vastasivat turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan myös käytännön toimin. Esimerkiksi Yhdysvallat ilmoitti elokuussa 2008 Adenin lahdelle perustettavasta merenkulun turvallisuuteen liittyvästä partiointialueesta (*Maritime Security Patrol Area* (MSPA)).⁵³ Myös Pohjois-Atlantin puolustusliitto (NATO) ilmoitti elokuussa 2008 aikovansa vastauksena turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan lähettää ainakin kolme sota-alusta partioimaan alueelle.⁵⁴

Yhteistyö syventyi nopeasti ja jo syyskuussa 2008 Somalian siirtymävaiheen liittohallitus (TFG) saattoi ilmoittaa Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerille, että useat valtiot (mm. Espanja, Kanada, Ranska, Tanska ja Yhdysvallat)⁵⁵ toimivat sen kanssa yhteistyössä vaarallisella merialueella. Näiden toimintojen lisäksi mm. kansainvälisistä hallitustenvälisistä järjestöistä NATO:n pysyvä sota-alusten merenkulkuryhmä sekä Euroopan Unioni ja yksittäisistä valtioista ainakin Kiina, Venäjä ja Yhdistyneet kuningaskunnat olivat aloittamassa yhteistyön Somalian siirtymävaiheen liittohallituksen (TFG) kanssa.⁵⁶ Suunnitellut toimet toteutettiin nopeasti ja Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerin turvallisuusneuvostolle antamassa määräaikaissraportissa Somalian tilanteesta ilmoitettiin jo marraskuussa 2008, että toiminta-alueelle perustetulla merenkulun turvallisuuspartiointialueella partioi tuolloin säännöllisesti kolme Yhdysvaltaista sota-alusta yhdessä Kanadan, Ranskan ja Yhdistyneiden kuningaskuntien sota-alusten kanssa.

Partioitava alue käsitti käytännössä Jemenin etelärannikolta Somalian rannikolle johtavat

⁵¹ Ks. Report of the Secretary-General on the Situation of Somalia [to Security Council], UN Doc. S/2008/466, 16 July 2008, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/413/59/PDF/N0841359.pdf?OpenElement>, kpl. 86, s. 18 jonka mukaan näiden toimintojen johdosta Somalian läheiset merialueet olivat muodostuneet maailman vaarallisimmiksi merialueiksi. Samalla on muistettava, että rekisteröidyt tapaukset eivät koskaan sisällä kaikkia alueella tapahtuneita vastaavia tapahtumia, koska näistä lähes aina osa jää eri syistä ilmoittamatta.

⁵² Esimerkiksi rannikkoalueella sijaitsevassa Somalian osassa Puntland merirosvouksen seurauksena on rannikkosatamien kauppa lähes tyrehtynyt, minkä johdosta Somalian shillinki menetti n. 80 % arvostaan tällä alueella elokuun 2007 ja marraskuun 2008 välisenä aikana. Ks. esim. *Report of the Secretary-General on the Situation of Somalia [to Security Council]*, UN Doc. S/2008/709, 17 November 2008, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/596/44/PDF/N0859644.pdf?OpenElement>, kpl. 19, s. 5.

⁵³ "Maritime Security Patrol Area to be Established", Commander, U.S. Naval Forces Central Command Public Affairs, Release #105-08, August 22, 2008, <http://www.cusnc.navy.mil/articles/2008/105.html>, (viimeksi käytetty 15.9.2009). Tällä alueella erityisesti valvontaa suorittavan valtioryhmittymän sotalaivoja ja valvontaan osallistuvia sotailma-aluksia komentavan koalition komentajan oli tarkoitus tulla Kanadan asevoimista.

⁵⁴ Nämä sota-alukset olivat tulossa Italiasta, Kreikasta ja Yhdistyneistä kuningaskunnista.

⁵⁵ Ensimmäiset kuljetuksia suojaaneet valtiot olivat olleet Tanska, Ranska ja Alankomaat. Viimeisen osalta suojaamistehtävä kuitenkin päättyi jo 30.6.2008. Ks. *Report of the Secretary-General on the Situation of Somalia*, UN Doc. S/2008/466, loc. cit., kpl. 87, s. 18; *Report of the Secretary-General on the Situation of Somalia*, UN Doc. S/2008/709, loc. cit., kpl. 54, s. 12.

⁵⁶ Somalian siirtymävaiheen liittohallitus säännöllisesti ilmoitti näistä kehityskuluista Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerille lähetetyillä tiedonannoilla.

meritiet. Kanada ja Alankomaat olivat puolestaan saattueena suojanneet Mombasasta, Keniasta Mogadishuun suuntautuneita ruoka-apukuljetuksia. Lisäksi NATO oli irrottanut sen pysyvästä merenkulkuryhmä numero kahdesta (*Standing Maritime Group 2*) seitsemän sota-alusta, jotka olivat Italian, Kreikan, Saksan, Turkin, Yhdistyneiden Kuningaskuntien ja Yhdysvaltain laivastoista, Somalian rannikkoalueille merirosvouksen vastaisiin toimiin. Näiden (ryhmä kahden) alusten pääasiallisena tehtävänä oli suojella humanitaarista apua kuljettavia aluksia ja kauppa-aluksia.⁵⁷ Näiden partiointijärjestelyiden lisäksi Euroopan Unionin yleisten asioiden neuvosto (*European Union General Affairs Council*) perusti 15.9.2008 koordinointiyksikön tukemaan Somalian rannikon läheisillä merialueilla toteutettavia valvonta- ja suojelutoimia sekä hyväksyi suunnitelman sotilaallisesta koordinoituminnasta, mihin järjestelyyn kuuluva koordinaatiokeskus perustettiin Lontooseen. Lisäksi neuvosto hyväksyi myös periaatteellisesti mahdollisesti toteutettavan Euroopan Unionin laivasto-operaation, jonka tuli aloittaa toimintansa jo joulukuussa 2008.

Eri tahojen harjoittamasta partiointitoiminnasta saatujen kokemusten nojalla pian havaittiin, että Somalian lähivesillä toteutettavat eri tahojen merioperaatiot tarvitsisivat selkeästi näiden välistä resurssien kohdentamista ja koordinoitua, jota tehtävää Euroopan Unioni ehdotti Yhdistyneiden Kansakuntien rauhanturvaoperaatioiden osaston vastuulle ainakin joltain toimintaosiltaan.⁵⁸

Turvallisuusneuvosto hyväksyi järjestön jäsenvaltioita sitovassa muodossa myös asiaa käsittelevän seuraavan päätöslauselmansa 1838 (2008)⁵⁹, jossa mm. kehoitettiin jäsenvaltioita opastamaan vaarallisella merialueella kulkevia kauppa-aluksia IMO:n päätöslauselman A.1002(25) mukaisesti toteutettavista soveliaista varautumistoimista merirosvoutta ja aseellisia ryöstöjä vastaan. Päätöslauselmassa myös vaadittiin soveliaan kapasiteetin omaavia järjestön jäsenvaltioita olemaan yhteistyössä Somalian siirtymävaiheen liittohallituksen (TFG) kanssa turvallisuusneuvoston aiemman päätöslauselman 1816 mukaisesti sekä valtioita ja kansainvälisiä hallitustenvälisiä järjestöjä jatkamaan tukeaan erityisesti Maailman ruokaohjelman (*World Food Program*) avustuslähetysten sekä muun kauppamerenkulun suojaamiseksi Somalian rannikon läheisillä merialueilla.

Euroopan unioni hyväksyi ensimmäisen merioperaationsa joulukuussa 2008⁶⁰. Operaation nimeksi virallisasiakirjoissa annettiin ”EU NAVFOR Somalia/operation ”Atalanta”, minkä jälkeen se on tunnettu tällä operaationimellä. Operaation tavoitteeksi asetettiin 1) osallistua Maa-

⁵⁷ *Report of the Secretary-General on the Situation of Somalia*, UN Doc. S/2008/709, loc. cit., kpl. 55, s. 12.

⁵⁸ *Ibid.* kpl. 56-57, s.12.

⁵⁹ *Security Council Resolution 1838*, UN Doc. S/RES/1838, 7 October 2008, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/538/84/PDF/N0853884.pdf?OpenElement>.

⁶⁰ Ks. asiak. Conseil de l'Union européenne, *Action Commune du Conseil concernant l'opération militaire de l'Union européenne en vue d'une contribution à la dissuasion, à la prévention et à la répression des actes de piraterie et de vols à main armée au large des côtes de la Somalie*, Bruxelles, 13989/08, le 5 novembre 2008 (OR. fr), Actes législatifs et Autres Instruments, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/fr/08/st13/st13989.fr08.pdf>. Päätöksestä on myös laadittu englanninkielinen lehdistötiedote: Council of the European Union, “Council adopts joint action on a European Union military operation against acts of piracy and armed robbery off the Somali coast”, Brussels, 10 November 2008, 5478/08 (Presse 321), http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/misc/103937.pdf

ilman ruokaohjelman Somalian sisäisille evakoille (*internally displaced persons* (IDP)) kuljetettävien ruoka-avustusten merikuljetusten suojaamiseen, 2) suojella Somalian rannikolta lähteviä haavoittuvaisia aluksia sekä 3) osallistua Somalian rannikolla tapahtuvien merirosvous- ja merellä tapahtuvien aseellisten ryöstötoimien ehkäisemiseen, nujertamiseen sekä 4) toimia niihin ryhtymisen pelotteena.⁶¹ Tähän operaatioon myös Suomen puolustusvoimat ovat osallistuneet omalla panoksellaan.⁶²

6. Kansainvälisiä pyrkimyksiä merirosvojen syytteeseen asettamisen tehostamiseksi

Kun turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1816 (2008) perustaman mandaatin aikaraja alkoi lähestyä, turvallisuusneuvosto jatkoi asettamaansa mandaattia 12 kuukautta päätöslauselmallaan 1846 (2008)⁶³ samalla vedoten yhä vahvemmin jäsenvaltioihin, jotta nämä yhteistyössä huolehtisivat aavalla merellä ja Somalian rannikkoalueilla tapahtuvien merirosvous- sekä muiden aseellisten ryöstötekojen rikostutkinnasta ja vastuullisten henkilöiden saattamisesta syytteeseen näistä teoista sekä tarvittaessa säätäisivät näitä toimintoja vastaavat teot rikollisiksi kansallisissa rikoslajeissaan ja antaisivat omille tuomioistuimilleen toimivallan näiden rikosten käsittelyyn ja hyväksyisivät näistä teoista epäiltyjen kiinniotettujen henkilöiden luovuttamisen tuomiovaltaiseen valtioon, kuten vuoden 1988 yleissopimuksen merenkulun turvallisuutta vastaan tehtyjen laittomien tekojen ehkäisemisestä⁶⁴ osapuolivaltioiden tulisi jo muutenkin tehdä. Vaikuttaisi siltä, että kansainvälisessä yhteisössä on yhteisymmärrys, että näiden rikollisten tekojen osalta haluttaisiin, että syytä tai luovuta -periaate vahvistuisi koskemaan entistä vahvemmin myös näitä tekoja.⁶⁵

Kahdenkeskisiä poliittisia yhteistyöasiakirjoja merirosvouksesta kiinniotettujen henkilöiden

⁶¹ Luonteeltaan operaatio ATALANTA on Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselmien 1814, 1816 ja 1838 nojalla perustettu Euroopan Unionin sotilasoperaatio, joka on ensimmäinen EU:n merioperaatio, joka toteutetaan EU:n yhteisen turvallisuus ja ulkopoliittikan alaisuudessa. Ks. esim. EU Operation ATALANTA, <http://www.mschoa.org/Pages/EUNAVFOR-REUOPERATIONATALANTA.aspx>.

⁶² Ks. yleisesti operaation toteuttamisesta esim. Veli-Pekka Heinonen, "‘ATALANTA’, Euroopan Unionin ensimmäinen merivoimaoperaatio", *Sotilasaikakauslehti* 8/2009, s. 20-24. Meriupseerien ohella Suomi on myös lähettänyt johtavan oikeudellisen neuvonantajan tehtävään operaation johtoesikuntaan jo kolme operatiivista sotilaslakimiestä. Samalla on valmisteltu mahdollisuutta lähettää operaatioon yksi merivoimien miinalaiva, johon on jo olemassa valmius, mikäli tähän toimintaan löytyy erillISRahoitus. Samalla on ryhdytty tarpeellisiin lainsäädäntötoimiin operaatioissa mahdollisesti kiinni otettavien epäilyjen kiinniotosta, pidättämisestä, syytteeseen asettamisesta, tuomitsemisesta sekä mahdollisesta luovuttamisesta tuomittavaksi toiseen maahan. Tätä käsittelevä hallituksen esitys on ollut kesällä 2010 viranomaistahoilla lausuntokierroksella ja sitä koskeva lakiesitys on syksyllä eduskunnan käsiteltävänä. Tarkoitus olisi, että jos poliittinen päätös asiassa rahoituspäätöksineen tehdään, merivoimilla olisi operatiivinen valmius aluksen lähettämiseen heti vuoden 2011 alusta, jolloin myös em. tarvittava eduskuntalaki olisi myös hyväksytty ja astunut voimaan.

⁶³ *Security Council Resolution 1846*, UN Doc. S/RES/1846, 2 December 2008, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/611/31/PDF/N0861131.pdf?OpenElement>.

⁶⁴ Merenkulun turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskeva yleissopimus, (*SopS* 11/1999), http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1999/19990011/19990011_2.

⁶⁵ Ks. kyseisen yleissopimuksen 7–11 artikloita.

asettamiseksi syytteeseen ovat solmineet ainakin Yhdistyneet Kuningaskunnat ja Kenia sekä Yhdysvallat ja Kenia^{66, 67} Näiden poliittisten yhteistyöasiakirjojen (*Memorandum of Understanding* (MOU)) etuna ovat mm. lippuvaltion mahdollisuus saada kiinniotetut epäillyt mahdollisimman pian pois aluksesta ja luovutettua aluevaltion seuraamusjärjestelmän tutkittaviksi, mikä myös poistaa tarpeen kuljettaa epäillyt lippuvaltiomaahan ja esim. eurooppalaisten oikeusjärjestelmien piiriin. Vastaavia järjestelyjä on tehty Seychellien tasavallan kanssa. Lisäksi Jemenissä on myös tuomittu joitakin henkilöitä merirosvotoista, mutta lähemmät tiedot näistä tapauksista vielä puuttuvat.⁶⁸ Somalian niissä osissa, jotka toimivat järjestäytyneemmin, Puntlandissa ja Somalimaassa, sijaitsevista tuomioistuimissa on myös tuomittu niihin luovutettuja että myös näiden alueiden viranomaisten kiinni ottamia henkilöitä. Edelleen kuitenkin valtaosa EU:n ja NATO:n alusten kiinnittamista henkilöistä on kuitenkin vapautettu myöhemmin ilman tuomioistuinkäsittelyyn saattamista.⁶⁹ Kuitenkin yhteistyöjärjestelyt edellä mainittujen valtioiden kanssa ovat vahvistuneet ja yhä useammat valtiot ja ainakin yksi alueellinen järjestö ovat solmineet tällaisia järjestelyjä viimeisten vuosien aikana.⁷⁰ Näiden poliittisten yhteistyöasiakirjojen ohella on myös solmittu valtiosopimuksia (*Status of Forces Agreements* (SOFA)) eräiden valtioiden joukkojen asemasta esim. vastaanottajavaltiossa.⁷¹ Koska nämä oikeustapaukset myös kuormittavat vastaanottajamaan syyttäjä- ja oikeuslaitosta, on näille pyritty myös kanavoimaan kansainvälistä tukea rahoituksen ja muun tuen muodossa. Esim. Yhdistyneiden kansakuntien sihteeristön huume- ja rikostoimisto (UNODC) on yhdessä muiden kansainvälisten järjestöjen ja lahjoittajien kanssa rahoittanut Keniaa, Somaliaa ja muita alueen valtioita sekä Jemeniä ja Seychellejä, näiden syyttäjälaitosta sekä tuomittujen mahdollista siirtoa kärsimään vankeutta kolmanteen maahan koskevia järjestelyjä.

Turvallisuusneuvosto hyväksyi myöhemmin myös jäsenvaltioita sitovassa muodossa päätöslauselman 1851 (2008)⁷², joka uudisti ja osin täydensi aiemmissa päätöslauseissa esitettyjä vaa-

⁶⁶ Ks. esim. John C. W. Bennet, "Seychelles and US Signed Sign MOU on Transfer of Suspected Pirates", *Maritime Transportation Security News and Views*, 14 July 2010, <http://mpsblog.org/2010/07/14/seychelles-and-us-sign-mou-on-transfer-of-suspected-pirates-2/>.

⁶⁷ Ks. esim. James Kraska & Brian Wilson, "Fighting piracy - International coordination is key to countering modern-day freebooters", *Armed Forces Journal*, February 2009, <http://www.armedforcesjournal.com/2009/02/3928962>. Tällaisia poliittisia asiakirjoja, harvemmin valtiosopimuksia, ovat sitemmin solmineet myös monet muut valtiot.

⁶⁸ Näiden henkilöiden määrä on arvioitu noin kuudeksikymmeneksi.

⁶⁹ Tällaisia henkilöitä on arvioitu olleen vuoden 2010 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana n. 700.

⁷⁰ Esim. Kenian kanssa siirtojärjestelyt mahdollistavia puiteasiakirjoja ovat laatineet em. Yhdysvaltain ja Yhdistyneiden kuningaskuntien ohella mm. Kanada, Kiina, Ranska, Tanska sekä alueellisista järjestöistä Euroopan unioni. Yhdistyneillä kuningaskunnilla ja Euroopan unionilla on vastaavat järjestelyt solmittu Seychellien tasavallan kanssa. Ne jättävät vastaanottajavaltiolle toimivallan hyväksyä tai hylätä luovutustapahtuma. Mikäli todisteet yksittäistapauksessa eivät mahdollista syytetoimia tai mikäli todisteissa on prosessin vaarantavia puutteita, ei luovutetuksi esitettyjä henkilöitä ole otettu vastaan vastaanottajavaltiossa.

⁷¹ "Landmark US-Seychelles cooperation for anti-piracy fight", *African Press Organisation*, 6 November 2009, <http://appablog.wordpress.com/2009/11/06/landmark-us-seychelles-cooperation-for-anti-piracy-fight/>. Ks. esim. Agreement between the European Union and the Republic of Seychelles on the status of the European Union-led forces in the Republic of Seychelles in the framework of the EU military operation Atalanta, Official Journal of the European Union, L 323/12, 10.12.2009, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:323:0012:0013:EN:PDF>.

timuksia korostaen erityisesti mm. näiden rikosten tutkinnan ja syytteen asettamisen tärkeyttä ja valtioiden sekä kansainvälisten järjestöjen toiminnan tärkeyttä tämän päämäärän toteuttamisessa. Erityisen tärkeä on kuitenkin päätöslauselman operatiivisen osan 7 kappale, jossa turvallisuusneuvosto:

“7. Calls on Member States to assist the TFG, at its request and with notification to the Secretary-General, to strengthen its operational capacity to bring to justice those who are using Somali territory to plan, facilitate or undertake criminal acts of piracy and armed robbery at sea, and stresses that any measures undertaken pursuant to this paragraph shall be consistent with applicable international human rights law;..”

Tällä kappaleella itse asiassa mahdollistettiin jäsenvaltioiden toiminta Somalian siirtymävaiheen liittohallituksen pyynnöstä, kun asiasta tehdään ilmoitus myös Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteerille, Somalian alueella, kun kyse on pyynnöstä tapahtuvan hallituksen operatiivisen kapasiteetin vahvistaminen näihin tekoihin syyllistyneiden rikostentekijöiden kiinnisaamiseksi. Lauselma ”using territory” avaa myös mahdollisuuden siirtymähallituksen pyynnöstä toimia koko Somalian alueella, siis myös maa-alueella ja ilmatilassa, jos tämä on tarpeen näiden rikosten suunnittelijoiden ja rikostentekijöiden kiinnisaamiseksi. Tämän lauselman soveltaminen ei kuitenkaan avaa automaattisesti koko Somalian aluetta toiminnalle, vaan Somalian siirtymävaiheen liittohallitus (TFG) päättää pääsääntöisesti kuitenkin tapauskohtaisesti, milloin operaatioiden toimintoja voidaan laajentaa näille muille alueille.⁷³

Päätöslauselmassa 1851 (2008) myös todettiin, että turvallisuusneuvoston asettaman Somaliaa koskevan aseidenvientikiellon⁷⁴ täytäntöönpanon laiminlyönnin johdosta alueelle on onnistuttu viemään niin valtaisesti aseita ja ammuksia, että ne ovat mahdollistaneet meriros-

⁷² *Security Council Resolution 1851*, UN Doc. S/RES/1851, 16 December 2008, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/655/01/PDF/N0865501.pdf?OpenElement>.

⁷³ Lisäksi on kuitenkin huomattava, että muille turvallisuusneuvoston Somaliaa käsitteleville päätöslauselmille nojaavat jäsenvaltioiden toimet pyrkivät vakauttamaan ja rakentamaan Somalian eri alueiden toimintakapasiteettia. Nämä toiminnot on jouduttu rajaamaan tästä esityksestä tilaydiden takia pois ja niitä ei tästä syystä käsitellä lähemmin tässä yhteydessä. Näihin toimiin ja niiden mandaatteihin tutustuminen on kuitenkin välttämätöntä, mikäli halutaan muodostaa kokonaiskuva kansainvälisistä Somaliaa koskevista eri toimenpiteistä, jotka tällä hetkellä ovat käynnissä ja joilla pyritään myös vaikuttamaan niihin rakenteellisiin syihin, jotka edesauttavat merirosvouden syntyä ja ihmisten hakeutumista tähän toimintaan.

⁷⁴ Tämä aseidenvientikielto asetettiin turvallisuusneuvoston jäsenvaltioita sitovassa muodossa antaman päätöslauselman 733 (1992) operatiivisessa 5 kappaleessa, jossa todettiin, että turvallisuusneuvosto: ”5. Decides, under Chapter VII of the Charter, of the United Nations, that all States shall, for the purposes of establishing the peace and stability in Somalia, immediately implement a general and complete embargo on all deliveries of weapons and military equipment to Somalia until the Security Council decides otherwise.” Ks. *Security Council Resolution 733*, UN Doc. S/RES/733, 23 January 1992, esim. <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/010/92/IMG/NR001092.pdf?OpenElement>. Tätä vientikieltoa on myöhemmin täydennetty turvallisuusneuvoston päätöslauselmassa 1425 (2002). Ks. *Security Council Resolution 1425*, UN Doc. S/RES/1425, 22 July 2002, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/488/79/PDF/N0248879.pdf?OpenElement>. Tästä vientikiellosta ovat ainoana poikkeuksena ne aseet, joita Somalian siirtymäkauden liittohallitusta avustavat valtiot ja kansainväliset hallitustenväliset järjestöt tuovat toimintaansa merirosvouduksen sekä merellä tapahtuvien aseellisten ryöstöjen torjuntaa varten mukanaan. ks. *SC Resolution 1851, loc. cit.*, kpl.11

voustoiminnan lisääntymisen ja panttivankien ottamisen lunnaiden vaatimiseksi ja että tämän ohella myös lisääntynyt lunnaiden maksaminen on edelleen lisännyt merirosvoustoimia Somaalian läheisillä merialueilla.

Päätöslauselma korosti myös tarvetta perustaa kansainvälinen yhteistyömekanismi, joka toimisi yhteisenä yhteydenottotahona valtioiden välillä sekä valtioiden ja kansainvälisten sekä alueellisten hallitustenvälisten järjestöjen välillä sekä myös tarvetta perustaa alueellinen keskus koordinoimaan tapahtumista saatavia tietoja.

Turvallisuusneuvosto vaati myös Yhdistyneiden Kansakuntien jäsenvaltioita asettamaan kansalaisiaan ja aluksiaan *avustamaan rikostutkintaa* soveliaassa ensimmäisessä ankkurointisatamassa (*first port of call*) välittömästi näiden tahojen jouduttua merirosvouksen tai aseellisen merellä tapahtuneen ryöstön tai näiden yritysten kohteeksi tahi kun nämä henkilöt on vapautettu mahdollisesti seuranneesta panttivankeudesta.

Lisäksi tämä päätöslauselma mm. myös mahdollisti turvautumisen sen mahdollistamiin erityisjärjestelyihin, kuten lippuvaltioiden mahdollisuuteen sallia niiden aluksille nousta viranomaistehtävissä olevia henkilöitä (*shipriders*)⁷⁵ tai viranomaisten edustajia, minkä järjestelyn avulla on tarkoitus edesauttaa merirosvouksesta tai merellisestä aseellisista ryöstöistä epäiltyjen henkilöiden pidättämistä ja syytteesen asettamista. Tällöin *shipriderina* l. laivatarkastajina toimivat tietyn valtion viranomaisenedustajat toimivat myöskin lippuvaltion kutakin tapausta varten erikseen valtuuttamina edustajina. Heillä ei kuitenkaan ole oikeutta yleensä muuhun kuin itsepuolustuksena tapahtuvaan tai siihen osallistuvaan voimankäyttöön, mikä käytännössä sitoo mukaan joko lippuvaltion sota-aluksen tai sen tahi kansainvälisen järjestön valtuuttaman muun valtion sota-aluksen itse aluksen pysäyttämiseen ja siinä yhteydessä mahdollisesti esiintyvän vähäistä voimakkaamman voimankäytön kukistamiseen.⁷⁶

Turvallisuusneuvosto on hyväksynyt myös kaikki myöhemmät merirosvousta Somaalian

⁷⁵ Tällaisia järjestelyitä on valtioiden välillä solmittu esim. huumeiden vastaisen toiminnan osalta. Niissä toimintaa lähellä olevan valtion ja alusten lippuvaltion välillä solmitaan valtiosopimus, joka oikeuttaa tämän toiminta-alueella sijaitsevan valtion viranomaiset pysäyttämään lippuvaltion aluksen ja tarkastamaan sen sekä, mikäli sen havaitaan syyllistyneen rikolliseen toimintaan, pidättämään sillä olevat henkilöt sekä asettamaan heidät syytteesen kiinniottajavaltion tuomioistuimissa. Näissä valtiosopimuksissa on jonkin verran eroavaisuuksia sovittujen toimintojen osalta. Ks. näistä esim. Agreement between The Government of The Republic of Trinidad and Tobago and The Government of The United States of America concerning Maritime Counter-Drug Operations, 1996, The CARICOM Secretariat, http://www.caricom.org/jsp/secretariat/legal_instruments/agreement_tt_usa_drugtraffic.jsp?menu=secretariat&prnf=1. Tällainen toiminta on osoittautunut käytännössä tehokkaaksi. Ks. lähemmin erityisesti esim. Philipp Wendell, *State Responsibility for Interferences with the Freedom of Navigation in Public International Law*, Berlin & Heidelberg 2007, s. 219-223. Tämän mallin hyödyntämisestä koskeva ehdotus tehtiin Yhdistyneiden Kansakuntien huume ja rikollisuus -toimistosta (United Nations Office on Drugs and Crime (UNDOC)) käytännössä toimineen mallin soveltamiseksi myös merirosvoukseen solmimalla vastaavia Shipriders Agreement -sopimuksia. Tätä tarkoittava kehoitus sisällytettiin edellä mainittuun Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselmaan 1851 (2008) ja tätä mahdollisuutta ovat eri valtiot alkaneet hyödyntää myös rajoittuen ns. tuomiovaltasopimuksiin. Ks. m. yleisesti S.R. Subramanian, "Fighting the Somali Pirates: The 'Shipriders Agreement' Breakthrough", *Jurist, Legal Research & Research Forum*. <http://jurist.law.pitt.edu/forumy/2009/01/fighting-somali-pirates-shipriders.php>.

⁷⁶ Näitä laivatarkastajia koskevien valtiosopimusten ohella on laadittu myös valtiosopimuksia laivaan nousun (*shipboarding*) oikeuttamisesta vastaaville muun kuin lippuvaltion viranomaisille tietyissä tapauksissa.

rannikon läheisyydessä koskevat päätöslauselmansa edelleen peruskirjan VII-luvun jäsenvaltiota velvoittavassa muodossa. Päätöslauselmassa 1897 (2009)⁷⁷ turvallisuusneuvosto käsitteli laajalti ja kattavasti tilannetta ja siihen astista kehitystä merirosvouksen ja merellisten aseellisten ryöstöjen torjumiseksi. Turvallisuusneuvosto edelleen totesi että edelleen monista kansallisista oikeusjärjestyksistä puuttuvat merirosvouden rangaistussäännökset sekä kiinniotettujen epäiltyjen henkilöiden vapauttaminen vaarantavat kansainvälisten näiden tekojen vastaisten toimenpiteiden tehokkuuden. Turvallisuusneuvosto mm. uudisti kehotuksensa sekä jäsenvaltioille sekä alueella sijaitseville valtioille jatkaa sekä liittyä merirosvoustekojen ja merellisten ryöstöjen vastaiseen toimintaan mainiten keinoina myös teoista epäiltyjen merialusten, aseiden ja kaappauksissa käytettävien apuvälineiden etsinnät sekä haltuunotot. Turvallisuusneuvosto myös rohkaisi kaikkia valtioita solmimaan tarvittavia sopimus- ja muita yhteistyöjärjestelyjä, jotka mahdollistaisivat mm. toisen valtion viranomaisten (em. *shipriders*) käytön epäiltyjen alusten tarkastus- ja mahdollisissa kiinniottotapauksissa, mikä toiminta mahdollistaisi myös esitutkinnan ripeän suorittamisen sekä mahdollisten pidätyspäätösten tekemisen sekä näiden henkilöiden myöhemmän nopean syytteen asettamisen.

Päätöslauselmassa myös jatkettiin aikaisemmissa päätöslauselmissa 1846 (2008) (päätöslauselman kappale 10) ja 1851 (2008) (päätöslauselman kappale 6) Somalian siirtymävaiheen liittotohallituksen (TFG) uusilla 2 ja 6 marraskuuta 2009 järjestölle lähetetyissä kirjeissä annettujen suostumuksien nojalla näissä päätöslauselmissa aiemmin annettuja mandaatteja edelleen 12 kuukaudeksi. Turvallisuusneuvosto myös mm. korosti erityisesti tarvetta, että jäsenvaltiot huolehtivat siitä, että on olemassa järjestelyt, joiden nojalla niiden kiinniottamat merirosvoukseen tai merellä tapahtuneisiin aseellisiin ryöstöihin syyllistyneet henkilöt saatetaan jonkun valtion tuomioistuimiin vastaamaan teoistaan, jotta näitä henkilöitä ei jouduta vapauttamaan tällaisten järjestelyjen puuttumisen takia.

Samoin turvallisuusneuvosto edelleen korosti sitä, että lippuvaltioiden tulisi huolehtia myös siitä, että hyökkäyksen kohteeksi joutuneet alukset ja niiden miehistöt tapahtuneiden tekojen jälkeen saatettaisiin mahdollisimman pian ja lähellä sijaitsevan rikostutkintaviranomaisten tutkittaviksi, jotta syytetoimia varten tarpeelliset todisteet ja todistuslausunnot saataisiin laadittua mahdollisimman pian tällaisten tapahtumien jälkeen.

Muiden päätöslauselmassa todettujen toimintojen lisäksi Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerille asetettiin tehtäväksi raportoida 11 kuukauden kuluessa tämän päätöslauselman antamisesta turvallisuusneuvostolle päätöslauselman sisältämien toimien täytäntöönpanosta sekä valtioiden ja kansainvälisten järjestöjen keskenään ja toistensa kanssa tekemistä yhteistyöjärjestelyistä ja näiden tuloksista.

Turvallisuusneuvoston seuraava ja toistaiseksi viimeisin merirosvousta ja aseellisia ryöstöjä Somalian rannikkoalueella ja Adenin lahdella käsittelevä päätöslauselma 1918 (2010) hyväksyttiin huhtikuussa 2010.⁷⁸ Lyhyessä päätöslauselmassa todetaan jälleen kerran, että kiinniotettujen epäiltyjen syyttämättä jättäminen vie perustaa kansainvälisen toiminnan tuloksilta ja korostetaan edelleen tarvetta kaikkien, ja erityisesti alueella sijaitsevien, jäsenvaltioiden osalta säätää merirosvousteot sekä aseelliset merialueilla tapahtuvat ryöstöt rangaistaviksi valtioiden sisäis-

⁷⁷ Ks. *Security Council Resolution 1879*, UN Doc. S/RES/1879, 30 November 2009, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/624/65/PDF/N0962465.pdf?OpenElement>.

⁷⁸ Ks. *Security Council Resolution 1918*, UN Doc. S/RES/1918, 27 April 2010, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/331/39/PDF/N1033139.pdf?OpenElement>.

sä oikeusjärjestyksissä. Samoin turvallisuusneuvosto uudelleen rohkaisi näitä valtioita harkitsemaan näistä teoista epäiltyjen henkilöiden asettamista syytteeseen ja järjestämään tuomittujen vankeusrangaistusten suorittamismahdollisuus omalla alueellaan. Päätöslauselmassa myös kehoitetaan jäsenvaltioita jatkamaan IMO:n Djiboutin toimintaohjeen panemista mahdollisimman täydellisesti täytäntöön ja vaaditaan Yhdistyneiden kansakuntien pääsihteerä kolmen kuukauden kuluessa antamaan raportin mahdollisista vaihtoehdoista näiden rikollisten tekojen tekijöiden syytteeseen asettamisen sekä heille tuomittujen vankeusrangaistuksien suorittamisesta. Tässä raportissa tuli tarkastella vaihtoehtoina kansallisen tuomioistuimen erityisosaston, jossa voisi olla tarvittaessa kansainvälistä osallistumista tai valvontaa, alueellisen tuomioistuimen tai kansainvälisen erityistuomioistuimen asettamista, missä tarkastelussa tuli mm. ottaa myös huomioon kertynyt käytäntö sekatyypipisten tuomioistuinten (*hybrid courts, mixed courts*) toiminnasta saaduista kokemuksista.⁷⁹

7. Alueellinen ja kansainvälinen yhteistyö merirosvoutta vastaan

Edellä mainittujen kahdenkeskisten merirosvouksesta epäiltyjen ja kiinniotettujen henkilöiden luovuttamista koskevien partioijavaltion ja alueella sijaitsevan ranta- ja saarivaltioiden välillä tehtyjen poliittisten järjestelyjen sekä mahdollisesti myös solmittujen valtiosopimusten lisäksi myös muilla järjestelyillä on pyritty tukemaan ja tehostamaan merirosvouksen ja merellä tapahtuvien aseellisten ryöstöjen vastaista toimintaa. Yhdistyneiden Kansakuntien turvallisuusneuvoston päätöslauselman 1851 (2008) edellyttämä Somalian alueen merirosvouksen vastainen kansainvälinen yhteistyömekanismi (*The Contact Group on Piracy off the Coast of Somalia, (CGSP)*) aloitti toimintansa alkuvuodesta 2009 ja piti menestyksekkäästi alkukokouksensa ja on aloittanut toimintansa. Tämä kontaktiryhmä on myös muodostanut useita työryhmiä, joiden tehtävinä on ollut valmistella yhteistä toimintaa Somalian merirosvoustutkimukseen liittyvien eri osakysymysten osalta. Kokouksessa ja työryhmissä todettiin tarve perustaa Itä-Afrikan merirosvouksen vastaisten toimenpiteiden koordinaatiokeskus ja ainakin kolme valtiota (Jemen, Djibouti ja Kenia) tarjoutuivat nopeasti keskuksen isäntävaltioiksi. Yhteisryhmä on tämän jälkeen kokoontunut säännöllisesti ja se piti viidennen yleisistuntonsa tammikuussa 2010.

Edelleen alueellinen yhteistyö on myös muodollisella tasolla alkanut syventyä, mistä hyvänä esimerkkinä on IMO:n Djiboutissa järjestämän 17 valtion kokouksen yhteydessä hyväksytty menettelytapasäännöstö *Code of Conduct concerning the Repression of Piracy and Armed Robbery against Ships in the Western Indian Ocean and the Gulf of Aden*⁸⁰ ja neljä päätöslauselmaa⁸¹.

⁷⁹ Tämä raportti annettiin 26 heinäkuuta 2010 turvallisuusneuvostolle jatkotoimia varten. Ks. asiak. Report of the Secretary-General on possible options to further the aim of prosecuting and imprisoning persons responsible for acts of piracy and armed robbery at sea off the coast of Somalia, including, in particular, options for creating special domestic chambers possibly with international components, a regional tribunal or an international tribunal and corresponding imprisonment arrangements, taking into account the work of the Contact Group on Piracy off the Coast of Somalia, the existing practice in establishing international and mixed tribunals, and the time and resources necessary to achieve and sustain substantive results, UN Doc. S/2010/394, 26 July 2010, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/425/07/PDF/N1042507.pdf?OpenElement>. Valitettavasti tässä yhteydessä ei ole mahdollista tarkastella raporttia tätä lähemmin, mistä syystä sen lähempi tarkastelu rajautuu myöhemmissä artikkeleissa toteutettavaksi.

Menettelytapa-asiakirjasta sopiminen ja siihen sitoutuminen on nähty merkityksellisenä edistysaskeleena alueellisen yhteistyön syventymisessä näissä kysymyksissä.

IMO:n merenkulun turvallisuuskomitea kokoontui touko-kesäkuussa 2009 ja kokouksen tuloksena julkaistiin tarkistetut ohjeet merirosvouksen vastaisista toimista⁸² kuin myös erityiset ohjeet Somalian rannikolla ja Adenin lahdella jatkuvia laivoja kohtaan kohdistuvia tekoja vastaan^{83,84}. Edelleen IMO:n merenkulun turvallisuutta käsittelevä komitea hyväksyi samassa kokouksessaan myös päätöksen esittää muutoksia päätöslauselma-asiakirjaan *Code of practice for the investigation of the crimes of piracy and armed robbery against ships*⁸⁵ myöhemmin samana vuonna järjestettävän IMO:n yleiskokouksen käsiteltäväksi.

Afrikan valtioiden toimien ja kansainvälisen merenkulkujärjestön panostuksen ohella alu-

⁸⁰ “High-level meeting in Djibouti adopts a Code of Conduct to repress acts of piracy and armed robbery against ships”, IMO, Briefing 03, 30 January 2009, http://www.imo.org/About/mainframe.asp?topic_id=1773&doc_id=10933. Menettelytapaohjeisto tunnustaa merirosvouksen ja aluksiin kohdistuvien aseellisten ryöstöjen laajuuden alueellisena ongelmana ja menettelytapaohjeiston allekirjoittaneet valtiot ovat julistaneet pyrkimyksensä olla mahdollisimman laajassa yhteistyössä, minäkin tulee tapahtua kansainvälisoikeudellisten veloitteiden mukaisesti, pyrkiessään toimimaan näitä tekoja vastaan. Yhteistyön keinoina ovat mm. informaation jakaminen tapahtumista ja tiedottaminen keskeisten kansallisten ja kansainvälisten keskusten kautta, näistä teoista tai niiden valmistelusta epäiltyjen laivojen tarkastaminen, varmistaminen, että tällaisista teoista epäillyt henkilöt otetaan kiinni ja asetetaan syytteeseen teoistaan, ja että merenkulkijat, merimiehet, kalastajat, muu laiva-henkilöstö ja matkustajat, jotka ovat joutuneet tällaisten tekojen uhreiksi, ja erityisesti väkivallan kohteiksi, saavat asianmukaista huolenpitoa, hoitoa ja että heidät kotiutetaan.

Menettelytapaohjeisto kattaa myös mm. mahdollisuuden yhteisoperaatioiden toteuttamiseen, mukaan lukien nimeämään ne viranomaistehtäviä suorittavat tahot ja viranomaiset, jotka saavat näissä kysymyksissä tarvittaessa nousta toisen allekirjoittajavaltion partiolaivoihin ja -ilma-aluksiin

⁸¹ Djiboutin kokouksessa hyväksytyt neljä päätöslauselmaa ovat: Resolution 1 on Adoption of the Code of Conduct concerning the Repression of Piracy and Armed Robbery against Ships in the Western Indian Ocean and the Gulf of Aden; Resolution 2 on Technical Co-operation; Resolution 3 on Enhancing Training in the Region, which accepts the offer of Djibouti to host a training centre; sekä Resolution 4 on Expressions of Appreciation.

⁸² Ks. lähemmin asiakirjoja IMO, *Piracy and Armed Robbery against Ships. Recommendations to Governments for preventing and suppressing piracy and armed robbery against ships*, IMO MSC Circular MSC.1/Circ.1333, 26 June 2009, http://www.imo.org/includes/blastDataOnly.asp/data_id%3D25884/1333.pdf sekä *Piracy and Armed Robbery against Ships. Guidance to shipowners and ship operators, shipmasters and crews on preventing and suppressing acts of piracy and armed robbery against ships*, IMO, MSC.1/Circ.1334, 23 June 2009, http://www.imo.org/includes/blastDataOnly.asp/data_id%3D25885/1334.pdf.

⁸³ *Piracy and armed robbery against ships in waters off the coast of Somalia*. Lisäksi tähän asiakirjaan hyväksyttiin ns. parhaita käytäntöjä alueella käsittelevä osio Best Management Practices to Deter Piracy in the Gulf of Aden and off the Coast of Somalia. Ks. yleisesti esim. “Maritime Safety Committee (MSC), 86th session: 27 May–5 June 2009”, http://www.imo.org/Newsroom/mainframe.asp?topic_id=110&doc_id=10620

⁸⁴ “Revised guidance on combating piracy agreed by IMO Maritime Safety Committee Maritime Safety Committee - 86th session: 27 May–5 June 2009”, IMO, *Briefing* 23, 17 June 2009, http://www.imo.org/About/mainframe.asp?topic_id=1773&doc_id=11478

⁸⁵ IMO Resolution A.922(22), 29 November 2001, *Code of practice for the investigation of the crimes of piracy and armed robbery against ships*, IMO Doc. A 22/Res.922, 22 January 2002, <http://www.simsi.com/Loss-Prevention/IMOA22Res922.pdf>

eellisten yhteistyöjärjestelmien kehittäminen on osoittautunut tehokkaaksi välineeksi näiden tekojen vähentämiseksi. Esimerkiksi Aasiassa menestykselliseksi merirosvouksen vastaisen toiminnan välineeksi on osoittautunut alueen kuudentoista valtion kesken laadittu alueellinen merirosvouksen vastainen valtiosopimus, *Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia* (ReCAAP)⁸⁶.

Samaan aikaan kun kansainvälisten toimien oikeudellinen ja poliittinen perusta on vahvistunut, lippuvaltiot, varustamot ja yksittäiset alukset ovat ryhtyneet varotoimiin ja kansainväliset ja alueelliset toimijat ovat vahventaneet läsnäoloaan Somalian merialueilla, merirosvoukseen ryhtyvät tahot ovat voimistaneet toimenpiteitään. Ensimmäisen neljännesvuoden 2009 kuluessa Kansainvälinen merenkulkutoimisto (*International Maritime Bureau*)⁸⁷ raportoi 61 merirosvoustapahtumasta, joista 21 johti onnistuneeseen aluksen kaappaukseen. Näiden tekojen määrä vaikutti lisääntyneen huomattavasti edellisvuodesta, jona aikana tapahtumien määräksi vastaavana aikana oli rekisteröity vain kuusi yritystä. Sotilaallisen läsnäolon takia merirosvousoperaatiot ovat siirtyneet suurelta osin kauemmas Somalian rannikolta ja niissä on käytetty parempaa aseistusta ja uskaliaampia toimia, mitkä kaikki seikat viittaavat toiminnan entistä syvempään järjestäytymiseen.

Somalian rannikolla ja sen ulkopuolisella aavalla merellä sekä Adenin lahdella läsnä olevat kansainvälisten hallitustenvälisten järjestöjen operaatiot ovat jatkuneet. Euroopan Unionin neuvosto teki 15 kesäkuuta 2009 päätöksen jatkaa operaatio ATALANTA:n toimintaa vuodella sen alkuperäisestä päätöspäivästä 13 joulukuuta 2009.⁸⁸ Pohjois-Atlantin puolustusliitto päätti myös kolme päivää tätä aiemmin jatkaa ja lisätä merirosvouksenvastaisia operaatioitaan (ensin *Operation Allied Protector*, sittemmin *Operation Allied Provider* ja nyt *Operation Ocean Shield*)⁸⁹

⁸⁶ Ks. ReCAAP Agreement, *Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia* <http://www.recaap.org/about/pdf/ReCAAP%20Agreement.pdf>.

⁸⁷ Kansainvälinen merenkulkutoimisto on vuonna 1981 perustettu Kansainvälisen kauppakamarin (*International Chamber Of Commerce* (ICC)) erityisosasto, joka toimii voittoa tavoittelemattomana järjestönä, joka toimii kaikenlaatuisen merenkulkuun kohdistuvan rikollisuuden ja väärinkäytösten vastaisen toiminnan keskuksena. Kansainvälinen merenkulkujärjestö (IMO) on 20.11.1981 hyväksymällään päätöslauselmalla (resolution A 504 (XII) (5) sekä(9)) vaatinut kaikkia hallituksia, intressijärjestöjä ja kansainvälisiä järjestöjä olemaan yhteistyössä ja vaihtamaan tietoja sekä keskenään että myös kansainvälisen merenkulkutoimiston kanssa, päämääränä ylläpitää ja kehittää koordinoitua toimintaa merenkulkuun liittyvien petosten vastustamiseksi. Merirosvouksen vastainen toiminta kuuluu Kansainvälisen merenkulkutoimiston keskeisiin asiantuntijuusalueisiin. Merirosvoustoiminnan lisääntyminen johti jo vuonna 1992 toimiston merirosvoustapahtumien raportointikeskuksen (*IMB Piracy Reporting Centre*), joka on sijoitettu Kuala Lumpuriin, Malesiaan, perustamiseen. Keskus ylläpitää maailman merenkulkulinjojen ympärivuorokautista valvontaa ja raportoi paikallisille viranomaisille merirosvojen hyökkäyksistä sekä julkaisee merirosvoriskialueista varoituksia merenkulkijoille. Ks. ”International Maritime Bureau”, ICC Commercial Crime Services, http://www.icc-ccs.org/index.php?option=com_content&view=article&id=27&Itemid=16. Keskus mm. ylläpitää osoitteessa http://www.icc-ccs.org/index.php?option=com_fabrik&view=visualization&controller=visualization.googlemap&Itemid=219 jatkuvasti päivittyvää karttaa merirosvoustoista ja niiden yrityksistä ”Live Piracy Map”. Keskukselle raportoitujen merirosvoustekojen ja niiden yritysten osalta ks. sivustoa ”Live Piracy Report”, IMB Piracy Reporting Centre, http://www.icc-ccs.org/index.php?option=com_fabrik&view=table&tableid=70&calculations=0&Itemid=82.

⁸⁸ Ks. esim. EU NAVFOR – ATALANTA, ”The Council of The European Union Decides to Extend EU NAVFOR ATALANTA Operation for One Year”, 15 June 2009, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/esdp/108482.pdf.

alueella.⁹⁰ Koska molempien operaatioiden johtoesikunnat sijaitsevat Northwoodissa, Yhdistyneissä kuningaskunnissa, niiden välinen koordinaatio on onnistunut ongelmitta.

Lisää yksittäisiä valtioita, Korea, Pakistan ja Singapore, on liittynyt mukaan yhdistettyyn valtioryhmittymän operaatioon *Combined Task Force 151* (CTF-151), joka myös jatkaa toimintaansa alueella. Tämän *Operation Coalition of Maritime Forces* -operaatioihin kuuluvan laivasto-osaston johto tapahtuu Bahrainin alueelta.

Näiden toimintojen lisäksi myös yksittäiset valtiot, kuten Iran, Japani, Kiina ja Venäjä ovat lähettäneet aluksiaan alueelle tukemaan merirosvouksen vastaisia toimenpiteitä.⁹¹ Nämä alukset ovat kansallisessa komentoketjussa, joten niiden toiminnan koordinointi kansainvälisten operaatioiden kanssa sisältää omia haasteitaan. Valmisteilla on ollut myös toimenpiteitä, joiden avulla on ollut tarkoitus puuttua Somalian maa-alueelta tapahtuvaan merirosvouksen tukemiseen sekä tätä varten tehtyihin tukeutumiskohteisiin.

Merioperaatioita tuetaan myös merialueen säännöllisillä valvontalennoilla, jotka tukeutuvat Djiboutin, Kanian ja Seychellien alueella sijaitseviin lentokenttiin.

8. Lopuksi

Merirosvoukseen puuttumisen ongelmana ei siis ole niinkään soveltuvien kansainvälisoikeudellisten oikeussäännösten puute, vaan pikemminkin valtioiden haluttomuus puuttua tilanteisiin, ennen kuin toiminta vaarantaa niiden intressejä niin, että poliittisesti merirosvouksen vastaisiin toimiin on ryhdyttävä. Valitettavasti tämä haluttomuus myös vaikuttaa edelleen tehokkaisiin toimiin ottaa kiinni ja saattaa merirosvouksesta epäillyt henkilöt syytteeseen teoistaan. Merkittävänä osasyynä tähän on tällaisten oikeusprosessien kalleus sekä niihin mahdollisesti myös liittyvä mahdollisuus, että rikoksenteikijä pyytäisi turvapaikkaa käsittelymaassa. Eri asia on, voidaanko rikoksiin syyllistyneelle tällainen myöntää, mutta asia on kuitenkin hallinnollisesti aina käsiteltävänä ja ongelmaksi voi myös muodostua rikoksenteikijän palauttaminen hänen kotimaahansa, jos on riski, että tämä saattaisi joutua uuteen oikeudenkäyntiin muista teoista kuin mistä hänet on jo tuomittu, joissa oikeusseuraamuksena saattaisi olla kuolemanrangaistus. Edelleen käytännöllisiä ongelmia on muodostanut pitkä etäisyys kiinniottajavaltioon, mikä aiheuttaa kiinniotetun rikoksenteikijän säilyttämiselle ja siirtämiselle kiinniottajavaltioon käytännöllisiä pulmia, joihin liittyy myös mahdollisesti huomattavia kustannuksia. Kahdenkeskisten valtiosopimusjärjestelyjen ohella Somalian rannikolla kiinniotettuja merirosvoja on myös luovutettu Somalian rannikkoalueen itsehallinnollisen aseman omaavan Puntlandin viranomaisille esim. Ranskan toimesta, koska nämä teot ovat edullisinta ja usein käytännöllisintä käsitellä asianomaisen rannikkovaltion tuomioistuimissa, jos nämä toimivat kohtuullisesti.⁹²

Merirosvoukseen siis voi syyllistyä vain muu kuin valtiollinen toimija. Mikäli jokin valtio

⁸⁹ Ks. lähemmin esim. "Counter-piracy operations", NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48815.htm#Protector.

⁹⁰ Ks. esim. "NATO extends counter-piracy operation" NATO, News, 12 June 2009, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_55594.htm.

⁹¹ Ks. *Report of the Secretary-General on the Situation of Somalia* [to Security Council], UN Doc. S/2009/373, 20 July 2009, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/404/12/PDF/N0940412.pdf?OpenElement>, 54-58 kpl., s. 12-13.

⁹² Ks. esim. Marcus Hand, "French Navy captures 19 Somali pirates", *Lloyd's List* 5.1.2009, <http://www.lloydslist.com/ll/news/french-navy-captures-19-somali-pirates/20017603853.htm>.

tukisi merirosvousta, se joutuisi välittömiin diplomaattisiin ongelmiin ja hyvin helposti myös niin poliittisesti kuin todennäköisesti myös kansainvälisoikeudellisesti vastuuseen tällaisesta toiminnastaan. Menneitä ovat siis ajat, jolloin kaapparit saattoivat toimia jonkin valtion valtuutuksella ja jolloin lippuvaltio saattoi koettaa hakea hyvitystä valtuuttajavaltiolta. Vaikka merirosvot ovatkin ei-valtiollisia toimijoita, heihin kohdistuvat toimenpiteet ja niiden oikeutus ovat mitä suurimmassa määrin valtioiden ja kansainvälisten hallitustenvälisten järjestöjen toiminnan kohteina ja näin myös palanneet takaisin hetkellisestä siirtymisestä kansainvälisen oikeuden marginaalialueille sen toiminnan keskiöön.^{93 94}

Vaikuttaisi siltä, että merirosvoukseen sekä erityisesti Somalian lähialueiden tilanteeseen sovellettavat kansainvälisoikeudelliset oikeussäännöt ovat riittäviä itse toiminnan toteuttamiselle. Toiminnassa esiintyvät vaikeudet ovat pikemminkin operatiivisia ja käytännöllisiä kysymyksiä, joiden merkitystä eri merioperaatioille asetettujen tavoitteiden toteutumisellemä ja meriliikenteen turvaamisen takaamiselle ei voi väheksyä. Ei ole mitenkään selvää, että havaittu epämääräinen alus olisi merirosvoalus, eikä epätoivoinen kalastus- tai salakuljetusalus, joiden osalta ei ole varsinaista toimivaltaa. Aluksella olevien toimijoiden aseistautuminenkaan ei välttämättä ole heidän tarkoituksenaan riittävä osoitus (indisio), koska alueella on tapana valtion olemattoman turvallisuustilanteen takia aseistautua myös itsepuolustukseksi. Lisäksi sota-alukset miehistöineen eivät ole koulutettuja varsinaiseen rikostutkintaan, eikä tätä yleensä myöskään ole aluksilla mahdollisesti oleva operatiivinen sotilaslakimies. Todisteiden keräämisessä ja todisteketjun (*chain-of-custody*) katkeamattomuuden varmentamisessa tarvitaan myös rikostutkinnallista asiantuntemusta, mikä edellyttää poikkialaista yhteistyötä jo sotalaivan tällaiseen operaatioon osallistuvan henkilöstön valinnassa. Olosuhteet toiminta-alueilla ovat myös sellaiset, että ns. taktisia toimintoja suorittavaa henkilöstöä tulee olla huomattavasti enemmän kuin mitä tällaisiin toimintoihin olisi tarpeen varata henkilöstöä, jos toiminta tapahtuisi Suomen läheisillä merialueilla vallitsevissa olosuhteissa. Mikäli poliittinen päätös esim. suomalaisen miinalaivan lähettämisestä sitä koskevina rahoituspäätöksineen tehtäisiin, joutuisivat operaation käytännön toteutuksen suunnittelijat ottamaan myös nämä näkökohdat huomioon ja varautumaan tarpeellisiin viranomaisyhteistyöjärjestelyihin jo hyvissä ajoin etukäteen.⁹⁵

Pitkällä tähtäimellä merirosvoukseen puuttuminen on kuitenkin esiintyvän ongelmaan puuttumista, mikäli ongelman taustatekijöihin haluttaisiin vaikuttaa, tämä edellyttäisi kuitenkin puuttumista ja vaikuttamista niihin tekijöihin, joista tämän alueen merirosvous syntyy.⁹⁶ Vasta tämän jälkeen merirosvoustoiminta ja siihen osin liittyvän järjestäytyneen rikollisuuden

⁹³ Toisaalta voidaan myös perustellusti katsoa, että merirosvous ei koskaan ole joutunut kansainvälisen oikeuden muodostumisen, voimassaolevien oikeussääntöjen ja valmisteilla sekä syntymässä olevien normien piiristä pois, vaan että kyse on enemmänkin ollut julkisen huomion keskittymisestä muihin kysymyksiin.

⁹⁴ Tässä kirjoituksessa on seurattu oikeuskehitystä syyskuuhun 2009, jonka jälkeinen kehitys on rajattu myöhemmin ilmestyvään aiheeseen liittyviä erityiskysymyksiä käsittelevään artikkeliin. Kiitän luonnosvaiheessa saamistani kommentteista Antti Lehmusjärveä sekä Juhani Parkkaria, joiden, ja Juha-Antero Puustolan, kanssa keskusteluja myös tästä aihepiiristä on jatkettu säännöllisesti.

⁹⁵ On tietenkin mahdollista mahdollisesti operaatioihin osallistuvien sotapoliisien ohella rekrytoida operaatioon kokenut kansallinen rikostutkijaedustus tai tarvittaessa hyödyntää myös laivatarkastajakonseptia tässä yhteydessä.

⁹⁶ Näihin kysymyksiin on myös Yhdistyneiden Kansakuntien pääsihteeri kiinnittänyt useasti huomiota. Ks. esim. Eliminating Piracy Off Somalia's Coast Requires Not Only Sustained Effort at Sea, But Continued Support for Country's Peace, Stability Says Secretary-General, UN Doc. Secretary-General, SG/SM/13070, AFR/2029, SC/10015, 25 August 2010, DPI, <http://www.un.org/News/Press/docs/2010/sgsm13070.doc.htm>.

tuki saadaan loppumaan tai ainakin ratkaisevasti vähenemään alueella. Tämän tavoitteen saavuttaminen luonnollisesti edellyttää valtion tai sen alueellisen kontrollikoneiston uudelleenrakentumista ja muodostumista myös toiminnaltaan näillä alueilla tehokkaaksi. Näistä syistä merirosvouteen reagoivat sotilaallisuontoiset toimet kyllä ennen pitkää todennäköisesti lisäävät merenkulun turvallisuutta alueella rajoitetusti, mutta ne eivät riittäne poistamaan itse ongelmaa ilman laajempia muita kansainvälisiä toimenpiteitä.

Lähteet:

- Agreement between the European Union and the Republic of Seychelles on the status of the European Union-led forces in the Republic of Seychelles in the framework of the EU military operation Atalanta, Official Journal of the European Union, L 323/12, 10.12.2009, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2009:323:0012:0013:EN:PDF>
- Agreement between The Government of The Republic of Trinidad and Tobago and The Government of The United States of America concerning Maritime Counter-Drug Operations, 1996, filed in the CARICOM Secretariat, http://www.caricom.org/jsp/secretariat/legal_instruments/agreement_tt_usa_drugtraffic.jsp?menu=secretariat&prnf=1
- Aluevalvontalaki (755/2000)
- Antti Lehmusjärven kommentti kirjoittajalle 24.4.2010 (kirjoittajan arkistossa)
- John C. W. Bennet, "Seychelles and US Signed Sign MOU on Transfer of Suspected Pirates", *Maritime Transportation Security News and Views*, 14 July 2010, <http://mpsblog.org/2010/07/14/seychelles-and-us-sign-mou-on-transfer-of-suspected-pirates-2/>
- Best Management Practices to Deter Piracy in the Gulf of Aden and off the Coast of Somalia, (Version 2 – 21st August 2009), <http://www.icc-ccs.org.uk/images/stories/pdfs/bmp%2021-8-2009.pdf>
- BMP 3 – Best Management Practices to Deter Piracy off the Coast of Somalia and in the Arabian Sea Area, (Version 3 – June 2010). Suggested Planning and Operational Practices for Ship Operators, and Masters of Ship Transiting the Gulf of Aden and the Arabian Sea. Glasgow 2010, http://www.mschoa.org/bmp3/Documents/BMP3%20Final_low.pdf
- John S. Burnett, *Terror på världshavet*, Stockholm 2003
- Nigel Cawthorne, *A History of Pirates. Blood And Thunder on The High Seas*, London 2003
- R.R. Churchill & A. V. Lowe, *The Law of The Sea*, 2nd rev. and enl. ed., Manchester 1988
- Conseil de l'Union européenne, Action Commune du Conseil concernant l'opération militaire de l'Union européenne en vue d'une contribution à la dissuasion, à la prévention et à la répression des actes de piraterie et de vols à main armée au large des côtes de la Somalie, Bruxelles, 13989/08, le 5 novembre 2008 (OR. fr), Actes législatifs et Autres Instruments, <http://register.consilium.europa.eu/pdf/fr/08/st13/st13989.fr08.pdf>
- Barbara Conway, *The Piracy Business*, Feltham, Middlesex 1981
- Council of the European Union, "Council adopts joint action on a European Union military operation against acts of piracy and armed robbery off the Somali coast", Brussels, 10 November 2008, 5478/08 (Presse 321), http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_Data/docs/pressdata/en/misc/103937.pdf
- Counter-piracy operations", NATO, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48815.htm#Protector.
- James Crawford, *The Creation of States in International Law*, Second Edition, Oxford 2006
- Declaration Respecting Maritime Law, 1856 Paris, 1 *American Journal of International Law* (1907), *Supplement*, s. 89–90
- Peter Earle, *The Pirate Wars*, London 2003

- Eliminating Piracy Off Somalia's Coast Requires Not Only Sustained Effort at Sea, But Continued Support for Country's Peace, Stability Says Secretary-General, UN Doc. Secretary-General, SG/SM/13070, AFR/2029, SC/10015, 25 August 2010, DPI, <http://www.un.org/News/Press/docs/2010/sgsm13070.doc.htm>
- EU NAVFOR – ATALANTA, “The Council of The European Union Decides to Extend EU NAVFOR ATALANTA Operation for One Year”, 15 June 2009, http://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/esdp/108482.pdf
- EU Operation ATALANTA, <http://www.mschoa.org/Pages/EUNAVFOREUOPERATIONATALANTA.aspx>
- Philippe Gasse, *The History of Piracy*, London, New York & Toronto 1933
- Haagin II Rauhankonferenssin (1907) yleissopimus VII, joka koskee kauppa-alusten muuttamista sotalaivoiksi (SopS 11/1924), http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1924/19240011/19240011_1
- Kari Hakapää, *Uusi kansainvälinen merioikeus*, Helsinki 1988
- Marcus Hand, “French Navy captures 19 Somali pirates”, *Lloyd's List* 5.1.2009, <http://www.lloydslist.com/ll/news/french-navy-captures-19-somali-pirates/20017603853.htm>
- Veli-Pekka Heinonen, “ATALANTA”, Euroopan Unionin ensimmäinen merivoimaoperaatio”, *Sotilasaikakauslehti* 8/2009, s. 20-24
- “High-level meeting in Djibouti adopts a Code of Conduct to repress acts of piracy and armed robbery against ships”, IMO, *Briefing* 03, 30 January 2009, http://www.imo.org/About/mainframe.asp?topic_id=1773&doc_id=10933
- Risto Hyvärinen, *Aasian kuljetukset*, Kauppa- ja teollisuusministeriö, KTM Julkaisuja 28/2005, s. 29–30, [http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/0/80B87F2E5599E2CBC22570DC00329902/\\$file/NETTI_28_2005.pdf](http://ktm.elinar.fi/ktm_jur/ktmjur.nsf/0/80B87F2E5599E2CBC22570DC00329902/$file/NETTI_28_2005.pdf)
- International Maritime Bureau”, ICC Commercial Crime Services, http://www.icc-ccs.org/index.php?option=com_content&view=article&id=27&Itemid=16
- Abdirashid A. Ismael, *Somali State Failure, Players, Incentives and Institutions*, diss., Helsinki 2010
- Kriangsak Kittichaisaree, *International Criminal Law*, Oxford 2001
- Peter Malanzuk, *Akehurst's Modern Introduction to International Law*, 7th rev. ed., London & New York 1977
- IMO Assembly Resolution A.738(18), *Measures to Prevent and Suppress Piracy and Armed Robbery Against Ships*
- IMO Assembly Resolution A.922(22), *Code of Practice for the Investigation of the Crimes of Piracy and Armed Robbery against Ships*, IMO Doc. A 22/Res.922, 22 January 2002, <http://www.simsl.com/Loss-Prevention/IMO22Res922.pdf>
- IMO Assembly Resolution A.923(22) *Measures to Prevent the Registration of “Phantom” Ships*
- IMO Assembly Resolution A.979(24), *Piracy and armed robbery against ships in waters off the coast of Somalia*
- IMO Assembly Resolution A.1002(25), *Piracy and armed robbery against ships in waters off the coast of Somalia*
- IMO, Piracy and Armed Robbery against Ships. *Recommendations to Governments for preventing and suppressing piracy and armed robbery against ships*, IMO MSC Circular MSC.1/Circ.1333, 26 June 2009, http://www.imo.org/includes/blastDataOnly.asp/data_id%3D25884/1333.pdf
- IMO, *Piracy and Armed Robbery Against Ships, Guidance to Shipowners and Ship operators, Shipmasters And Crews on Preventing And Suppressing Acts of Piracy And Armed Robbery Against Ships*, IMO MSC Circular MSC.1/Circ.1334, 23 June 2009, http://www.imo.org/includes/blastDataOnly.asp/data_id%3D25885/1334.pdf
- James Kraska & Brian Wilson, “Fighting piracy - International coordination is key to countering mo-

- dern-day freebooters”, *Armed Forces Journal*, February 2009, <http://www.armedforcesjournal.com/2009/02/3928962>
- “Landmark US-Seychelles cooperation for anti-piracy fight”, *African Press Organisation*, 6 November 2009, <http://appablog.wordpress.com/2009/11/06/landmark-us-seychelles-cooperation-for-anti-piracy-fight/>.
- ”Live Piracy Map”, IMB Piracy Reporting Centre, http://www.icc-ccs.org/index.php?option=com_fabrik&view=visualization&controller=visualization.googlemap&Itemid=219
- “Live Piracy Report”, IMB Piracy Reporting Centre, http://www.icc-ccs.org/index.php?option=com_fabrik&view=table&tableid=70&calculations=0&Itemid=82
- “Live Piracy Report, 2009/308”, IMB Piracy Reporting Centre, http://www.icc-ccs.org/index.php?option=com_fabrik&c=form&view=details&Itemid=82&fabrik=48&rowid=314&tableid=70&fabrik_cursor=0&fabrik_total=0
- Mannerjalustalla sijaitsevien kiinteiden lauttojen turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskeva pöytäkirja, 10.3.1988, (*SopS* 44/2000), <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/2000/20000044>
- Maritime Safety Committee (MSC), 86th session: 27 May - 5 June 2009”, http://www.imo.org/Newsroom/mainframe.asp?topic_id=110&doc_id=10620
- ”Maritime Security Patrol Area to be Established”, Commander, U.S. Naval Forces Central Command Public Affairs, Release #105-08, August 22, 2008, <http://www.cusnc.navy.mil/articles/2008/105.html>, (viimeksi käytetty 15.9.2009)
- Gerald P.McGinley, “The Achille Lauro –case: A Case Study in Crises, Law, Policy and Management”, M. Cherif Bassiouni, toim., *Legal Responses to International Terrorism: U.S. Procedural Aspects*, Dordrecht 1988, s. 323-362
- Measures to Prevent Acts of Piracy and Armed Robbery against Ships, IMO Assembly Resolution A.545(13), 17 November 1983, http://www.imo.org/includes/blastDataOnly.asp/data_id%3D22356/A545%2813%29.pdf
- “Measures to prevent international terrorism which endangers or takes innocent human lives or jeopardizes fundamental freedoms and study of the underlying causes of those forms or terrorism and acts of violence which lie in misery, frustration, grievance and despair and which cause some people to sacrifice human lives, including their own, in an attempt to effect radical changes”, GA Res. 40/61, 40 GAOR s. 301-302
- Merenkulun turvallisuuteen kohdistuvien laittomien tekojen ehkäisemistä koskeva yleissopimus, (*SopS* 11/1999), http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1999/19990011/19990011_2
- NATO extends counter-piracy operation” NATO, *News*, 12 June 2009, http://www.nato.int/cps/en/natolive/news_55594.htm
- Heinz Neukirchen, *Piraten, Seeraubaufallen Meeren*, Berlin 1976
- L. Oppenheim, *International Law, A Treatise, Volume 1*, Eight Edition, ed. by Hersch Lauterpacht, London 1955
- Oppenheim's International Law, Volume 1, Peace, Parts 2 to 4*, Ninth Edition, ed. by Robert Jennings & Arthur Watts, London & New York 1996
- Juhani Parkkari, ”Merirosvoudesta kansainvälisessä oikeudessa”, *Bona Fides* (1982), No. 4, s.11-14
- Juha-Antero Puistola, Tom Hanén, Tommy Jeppsson, Joonas Sipilä, Kari T. Takamaa & Kaarle Wikström, *Merirosvous ja merellinen terrorismi*, Maanpuolustuskorkeakoulu, strategian laitos, Helsinki 2010
- ReCAAP Agreement, *Regional Cooperation Agreement on Combating Piracy and Armed Robbery against Ships in Asia* <http://www.recaap.org/about/pdf/ReCAAP%20Agreement.pdf>
- Report of the Secretary-General on possible options to further the aim of prosecuting and imprisoning persons responsible for acts of piracy and armed robbery at sea off the coast of Somalia, including, in particular, options for creating special domestic chambers possibly with international

- components, a regional tribunal or an international tribunal and corresponding imprisonment arrangements, taking into account the work of the Contact Group on Piracy off the Coast of Somalia, the existing practice in establishing international and mixed tribunals, and the time and resources necessary to achieve and sustain substantive results, UN Doc. S/2010/394, 26 July 2010, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/425/07/PDF/N1042507.pdf?OpenElement>
- Report of the Secretary-General on the Situation of Somalia [to Security Council], UN Doc. S/2008/466, 16 July 2008, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/413/59/PDF/N0841359.pdf?OpenElement>
- Report of the Secretary-General on the Situation of Somalia [to Security Council], UN Doc. S/2008/709, 17 November 2008, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/596/44/PDF/N0859644.pdf?OpenElement>
- Report of the Secretary-General on the Situation of Somalia [to Security Council], UN Doc. S/2009/373, 20 July 2009, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/404/12/PDF/N0940412.pdf?OpenElement>
- “Revised guidance on combating piracy agreed by IMO Maritime Safety Committee Maritime Safety Committee - 86th session: 27 May - 5 June 2009”, IMO, Briefing 23, 17 June 2009, http://www.imo.org/About/mainframe.asp?topic_id=1773&doc_id=11478
- Jan Rogoziński, *Pirates! An A-Z Encyclopedia*, New York 1995
- Juha Ruusuvaori, *Itämeren merirosvo*, Helsinki 2004
- SC Resolution 579 (XXXX), UN Doc. SC/RES/579 (XXXX), 18.5.1985, myös <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/489/16/IMG/NR048916.pdf?OpenElement>
- Security Council Resolution 733*, UN Doc. S/RES/733, 23 January 1992, <http://daccessdds.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/010/92/IMG/NR001092.pdf?OpenElement>
- Security Council Resolution 1425*, UN Doc. S/RES/1425, 22 July 2002, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N02/488/79/PDF/N0248879.pdf?OpenElement>
- Security Council Resolution 1816* (2008), UN Doc, SC/RES/1816, 2 June 2008, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/361/77/PDF/N0836177.pdf?OpenElement>
- Security Council Resolution 1838*, UN Doc. S/RES/1838, 7 October 2008, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/538/84/PDF/N0853884.pdf?OpenElement>
- Security Council Resolution 1846*, UN Doc. S/RES/1846, 2 December 2008, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/611/31/PDF/N0861131.pdf?OpenElement>
- Security Council Resolution 1851*, UN Doc. S/RES/1851, 16 December 2008, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/655/01/PDF/N0865501.pdf?OpenElement>
- Security Council Resolution 1879*, UN Doc. S/RES/1879, 30 November 2009, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N09/624/65/PDF/N0962465.pdf?OpenElement>
- Security Council Resolution 1918*, UN Doc. S/RES/1918, 27 April 2010, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N10/331/39/PDF/N1033139.pdf?OpenElement>
- Statement by the President of the Security Council, UN Doc. S/PRST/2006/11, 15 March 2006, <http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/272/81/PDF/N0627281.pdf?OpenElement>
- S. R. Subramanian, “Fighting the Somali Pirates: The ‘Shipriders Agreement’ Breakthrough”, *Jurist, Legal Research & Research Forum*. <http://jurist.law.pitt.edu/forumy/2009/01/fighting-somali-pirates-shipriders.php>
- Jacob W. F. Sundberg, “The Crime of Piracy”, M. Cherif Bassiouni, ed., *International Criminal Law, Volume I, Sources, Subjects and Contents*, Third Edition, Leiden 2008, s. 799-813
- Kari T. Takamaa, ”Sotajuoni vai sotapetos? - Oikeudellisesti sallitun ja kielletyn toiminnan rajankäyntiä”, 62 *Tiede ja Ase* (2004) s. 87-121
- John K. Vasdravellis, *Klephts Armatoles And Pirated in Macedonia during the Rule of The Turks (1627–1821)*, Thessaloniki 1975
- Philipp Wendell, *State responsibility for Interferences with the Freedom of Navigation in Public International*

Law, Berlin & Heidelberg 2007

Lotta Viikari, ”Merirosvoutteen puuttuminen Somaliassa ei ole yksinkertaista”, *Helsingin Sanomat*, 4.9.2009, Vieraskynä

Yearbook of The International Law Commission 1956, Volume II, United Nations, New York 1957, A/CN.4/SER.A/1956/Add.I, [http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes\(e\)/ILC_1956_v2_e.pdf](http://untreaty.un.org/ilc/publications/yearbooks/Ybkvolumes(e)/ILC_1956_v2_e.pdf)

Yhdistyneiden kansakuntien merioikeusyleissopimus, 10.12.1982, (*SopS* 50/1996), http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1996/19960050/19960050_2